

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกตจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยตรง โดยเสนอตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอก ในจังหวัดลำพูน
 - 1.1 ด้านสถานภาพส่วนบุคคล
 - 1.2 ด้านสภาพแวดล้อม
 - 1.3 ด้านการถ่ายทอดความรู้
 - 1.4 ด้านการผลิต
 - 1.5 ด้านการตลาด
2. สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอก ในจังหวัดลำพูน

ด้านสถานภาพส่วนบุคคล

ตาราง 4.1 ค่าความถี่ตำแหน่ง อายุ ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ และ ประสิทธิภาพในการทอผ้าของผู้ประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอก จังหวัดลำพูน

คนที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง	อายุ	ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ	ประสิทธิภาพในการทอผ้า
1	ประทุม ชัยมงคล	เจ้าของกิจการ	50	12 ปี	19 ปี
2	วาสนา โรตระกูล	เจ้าของกิจการ	40	10 ปี	15 ปี
3	จรรยา ศาคร	ประธานกลุ่ม	60	18 ปี	34 ปี
4	ยวงแก้ว ปรีชานุกูล	ประธานกลุ่ม	50	10 ปี	25 ปี
5	บัวนาถ เพิ่มบุญธรรม	ประธานกลุ่ม	56	11 ปี	32 ปี
6	อัคราพร ยะเวียง	ประธานกลุ่ม	41	12 ปี	21 ปี
7	จุรีรัตน์ นาคาเวียง	ประธานกลุ่ม	55	15 ปี	35 ปี
8	อำไพ เชมรุ้งพงศ์	ประธานกลุ่ม	55	14 ปี	32 ปี

จากตาราง 4.1 พบว่า ผู้ประกอบอาชีพทอผ้าฝ้ายกดอกส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 40- 60 ปี มีระยะเวลาในการดำเนินกิจการ อยู่ระหว่าง 10-15 ปี มีประสบการณ์ในการทอผ้ามานาน 15-35 ปี จากข้อมูลข้างต้นการประกอบอาชีพการทอผ้าฝ้ายกดอกต้องอาศัยการเรียนรู้ด้านการทอผ้ามานานอย่างน้อย 15 ปี จากนั้นจึงพัฒนาเป็นประธานกลุ่มทอผ้าหรือเจ้าของกิจการ โดยการใช้เวลาในการพัฒนาเพื่อเป็นประธานกลุ่มหรือเจ้าของกิจการเป็นเวลา อย่างน้อย 7 ปี แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาเพื่อเป็นประธานและเจ้าของกิจการจำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์ในการทอผ้าและการยอมรับของสมาชิกกลุ่มใช้เวลาอย่างน้อย 7 – 15 ปี

ผู้ประกอบอาชีพทอผ้าฝ้ายกดอกมีอายุระหว่าง 40- 60 ปี มีระดับการศึกษาขั้นสูงสุดตั้งแต่ระดับชั้น ป.4 จำนวน 2 คน ม.3 จำนวน 4 คน ม.6 จำนวน 1 คน ด้วยความยากจนของครอบครัว จำนวนพี่น้องที่มีจำนวนมาก และค่านิยมที่กำหนดว่า เป็นผู้หญิงไม่ต้องเรียนสูง เพราะต้องแต่งงานไปมีครอบครัวจึงไม่มีโอกาสเรียนชั้นสูงต่อไป ต้องชวนขวายเป็นวิชาความรู้นอกโรงเรียนของชีวิตจริง โดยการฝึกฝนตนเองจากการเข้าร่วมอบรมที่องค์การ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจัดขึ้นเพื่อพัฒนาความรู้อยู่เสมอ ดังนั้นในการประกอบอาชีพการทอผ้าฝ้ายกดอกต้องอาศัยการเรียนรู้ตลอดเวลาเพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้ทันกับความต้องการของผู้ซื้อ

การทอผ้าฝ้ายกดอกมีขั้นตอนกระบวนการทอที่ซับซ้อน อาศัยระยะเวลาในการเรียนรู้ สำหรับสาเหตุที่ผู้ประกอบอาชีพทอผ้าฝ้ายกดอกเลือกประกอบอาชีพนี้เพราะเป็นอาชีพของบรรพบุรุษได้รับรู้ และเห็นการทอผ้ามาตั้งแต่เด็ก แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือมีใจรักชอบการทอผ้า การแต่งกายรักสวยรักงาม จากการสัมภาษณ์รูปแบบในการเข้าสู่การประกอบอาชีพทอผ้าฝ้ายกดอกพบว่า ผู้ประกอบอาชีพทอผ้าฝ้ายกดอกมีรูปแบบการเข้าสู่อาชีพแบ่งได้ 3 รูปแบบคือ รูปแบบที่หนึ่ง เคยประกอบอาชีพการทอผ้าไหมยกดอกในโรงงาน เมื่อโรงงานทอผ้าปิดกิจการไม่สามารถประกอบอาชีพด้านอื่นเพราะขาดความรู้จึงต้องมาทอผ้าที่บ้าน โดยใช้ฝ้ายเป็นวัสดุที่ใช้เพราะไหมราคาแพงเป็นช่างฝีมือ ความชำนาญเป็นที่ยอมรับของเพื่อนบ้านเมื่อมีการสนับสนุนการรวมกลุ่มทำให้ได้รับการคัดเลือกให้เป็นประธานกลุ่ม รูปแบบที่สองคือ เริ่มต้นจากการทอผ้าใช้สอยในบ้านต่อมาดัดแปลงเป็นเครื่องนุ่งห่มแล้วสวมใส่ไปงานประเพณีต่างๆ ผู้คนเห็นความสวยงามของผ้าที่ทอใช้เป็นประจำ เมื่อมีการสนับสนุนการรวมกลุ่มจึงได้การยอมรับของสมาชิกในด้านฝีมือการทอ และมีความโดดเด่นในความเป็นผู้นำ เป็นผู้ที่ทุ่มเทในกิจกรรมงานกลุ่มอยู่เสมอจึงได้รับเป็นประธานกลุ่ม รูปแบบที่สาม เป็นผู้ที่เคยประกอบอาชีพด้านอื่นๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าฝ้ายกดอกแต่ยังสนใจในการทอผ้าจึงทอผ้าใช้เองเป็นประจำ เมื่อผู้อื่นพบเห็นผ้าทอสวยงาม ชื่นชอบจึงสั่งซื้อสั่งทออาชีพการทอผ้าจึงกลายเป็นอาชีพเสริมเมื่อรายได้จากอาชีพเสริมมากกว่ารายได้ประจำที่ทำอยู่จึงหันมาประกอบอาชีพการทอผ้าฝ้ายกดอกแล้วพัฒนาเป็นเจ้าของกิจการ

ผู้ประกอบการทอผ้ายกดอกเหล่านี้เป็นผู้ที่ชอบสมาคมกับบุคคลอื่น ร่วมกิจกรรมทางสังคมอยู่เสมอเช่น การประชุมหมู่บ้าน งานประเพณีต่างๆ ถักคิด ถักทำ ลักษณะบุคคลิกส่วนตัวของผู้ประกอบการทอผ้ายกดอกจากการศึกษาโดย การสังเกตพบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ความรู้ในด้านการขาย มีทักษะในการจูงใจลูกค้า มีเทคนิคการขาย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักคนมากซึ่งนำไปสู่การขายได้ การใฝ่รู้ใฝ่เรียนโดยเฉพาะในการอบรมความรู้ด้านต่างๆทั้งที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของตนเอง โดยตรงหรือโดยอ้อมโดยการนำไปปรับประยุกต์ใช้

ในด้านครอบครัว สมาชิกผู้ประกอบการในด้านช่างเป็นจำนวน 5 คน เป็นช่าง ก่อสร้าง จำนวน 2 คน ช่างไม้จำนวน 5 คน ช่างปูนปั้นจำนวน 1 คน เมื่อแก่ตัวลงอายุประมาณ 50 ปีไม่สามารถประกอบอาชีพทางช่างต่างๆได้ จึงมีหน้าที่ช่วยในการเตรียมเส้นด้าย วัสดุ และดูแลอุปกรณ์ต่างๆในการ ทอผ้า ไม่ว่าจะเป็นการกรอเส้นด้าย การประดิษฐ์อุปกรณ์ต่างๆในการทอผ้า โดยได้นำความรู้ในด้านช่างต่างๆมาประยุกต์ในงานทอผ้า ทำให้การเตรียมเส้นด้ายในการทอผ้ามีความสะดวก รวดเร็วขึ้น บุตรส่วนใหญ่ผู้ประกอบการเป็นของตนเอง ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการทอผ้ายกดอก แต่ยังสามารถทอผ้ายกดอกได้ และมีส่วนช่วยในเรื่องการเตรียมเส้นด้ายในการทอ การจัดจำหน่าย โดยใช้เวลารว่างจากการทำงานการที่ครอบครัว ช่วยกันทำงาน มีความปรองดองกันของสมาชิกในครอบครัว มีส่วนทำให้เกิดความสำเร็จในการประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอก

ด้านสภาพแวดล้อม

สภาพที่ตั้งของชุมชนในการทอผ้ายกดอกอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีอยู่สองตำบลที่มีการทอผ้ายกดอก คือตำบลต้นธง ตำบลเวียงยอง โดยมีรายละเอียดแต่ละตำบลดังนี้ ตำบลต้นธงมีเนื้อที่ทั้งหมด 11,506 ไร่ ทิศเหนือติดกับตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ทิศใต้ติดกับตำบลแม่ก๊า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดกับตำบลบ้านแป้น และตำบลเวียงยอง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ทิศตะวันตก ติดกับตำบลริมปิง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนมีจำนวน 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่1 บ้านสันต้นธง หมู่2 บ้านสันต้นธง หมู่3 บ้านบ่อแฮ้ว หมู่4 บ้านศรีฮ้อย หมู่5 บ้านพันตาเก็น หมู่6 บ้านสันมะนะ หมู่7 บ้านจักรคำพิมุข หมู่8 บ้านใหม่สันมะนะ หมู่9 บ้านปากล้อง หมู่11 บ้านสันมหาพาน มีประชากรรวม 8,387 คนเป็นชาย 4,054 คน หญิง 4,333 คน 2,322ครัวเรือน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง รับราชการ มีกลุ่มทอผ้าเพียงกลุ่มเดียวคือ กลุ่มทอผ้าบ้านสันต้นธง ตำบลเวียงยองมีพื้นที่ 7,361 ไร่ ทิศเหนือติดกับ ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ทิศใต้ติดกับ ตำบลบ้านแป้น และตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลบ้านกลาง และ

ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนทิศตะวันตกติดกับ ตำบลในเมือง ตำบลคันธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มี 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่1 บ้านพระยืน-รองไร หมู่2 บ้านแม่สารป่าแดด หมู่3 บ้านเวียงยอง หมู่4 บ้านแม่สารบ้านดอง หมู่5 บ้านแม่สารป่าขาม หมู่6 บ้านศรีเมืองยู หมู่7 บ้านศรีบุญชู-วังไฮ มีประชากร 6,328 คน ชาย 3,261 คน หญิง 3,067 คน มี 2,997 ครัวเรือน การประกอบอาชีพ ด้านเกษตร-กรรม ร้อยละ 30 อุตสาหกรรมในครัวเรือน(ทอผ้า) ร้อยละ 15 ค้าขายสินค้าทางการเกษตร ร้อยละ 5 รับจ้าง(ก่อสร้าง) ร้อยละ 20 รับราชการ พนักงานบริษัทและอื่นๆ ร้อยละ 30 ในตำบลทั้งสองตำบลมีแม่น้ำกวางแบ่งแยกขอบเขตพื้นที่ มีถนนที่ขนานข้างแม่น้ำกวาง และถนนลำพูน-ป่าขามเป็นเส้นทางติดต่อระหว่าง เนื่องจากสองตำบลนี้อยู่ใกล้กับตัวเมืองจึงมีความสะดวกในการคมนาคมมาก ในการประกอบอาชีพทอผ้าในตำบล คันธง มี 1 กลุ่มคือ กลุ่มทอผ้าบ้านสันคันธง ตำบลเวียงยองมี 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทอผ้าแม่สารบ้านดอง กลุ่มทอผ้าบ้านเวียงยอง กลุ่มทอผ้าบ้านแม่สารบ้านดอง กลุ่มทอผ้าบ้านศรีเมืองยู จากการสอบถามและการสังเกตพบว่าสาเหตุที่ตำบลคันธงมีเพียง 1กลุ่มได้แก่กลุ่มทอผ้าบ้านสันคันธง เพราะเกิดการขยายกลุ่มจากตำบลเวียงยอง เพราะมีอาณาเขตติดต่อกัน มีการเคลื่อนย้ายอาชีพทอผ้าเช่นนางนก(นามสมมุติ)เป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านเวียงยอง แต่งงานเป็นสะใภ้ที่บ้านสันคันธง ก็เลยต้องทอผ้าที่สันคันธง เมื่อชาวบ้านสันคันธงเห็นว่านางนกมีได้รายได้ดีจากการทอผ้าจึงหันมาทอผ้าด้วย และเป็นเพราะมีขอบเขตพื้นที่ที่ใกล้ชิดกันมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเครือญาติอยู่แล้วทำให้ความรู้ในการทอผ้ากระจายมาที่บ้านสันคันธง แต่ในตำบลคันธงมีเพียงหมู่บ้านเดียวที่ทอผ้าเพราะพื้นฐานการประกอบอาชีพของชาวบ้านตำบลคันธงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่ชาวบ้านตำบลเวียงยองมีอาชีพด้านอื่นๆที่ไม่ใช่เกษตรกรรมถึง ร้อยละ 70 แสดงว่าพื้นฐานการประกอบอาชีพเดิมไม่ใช่อาชีพเกษตรกรรม และเนื่องจากสมัยก่อนมีโรงงานทอผ้าของเจ้าพงศ์แก้วและโรงงานทอผ้าอื่นๆหลายโรงที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลในเมือง ก็จ้างชาวบ้านผู้หญิงในตำบลเวียงยองไปทอผ้าในโรงงาน หรือนำกลับมาทอที่บ้าน จึงทำให้ชาวบ้านผู้หญิงในตำบลเวียงยองประกอบอาชีพทอผ้ามากกว่าตำบลสันคันธง สาเหตุที่ชาวบ้านสันคันธงไม่ไปทำงานในโรงงานทอผ้าดังกล่าวเพราะเส้นทางคมนาคมยังไม่สะดวกมีเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นจังหวัดลำพูน เขตอำเภอเมืองเป็นส่วนใหญ่

ชุมชนที่มีการประกอบอาชีพทอผ้าแยกออกเป็นอาชีพหลัก คือ บ้านแม่สารบ้านดอง บ้านเวียงยอง บ้านศรีเมืองยู บ้านแม่สารป่าแดด และบ้านสันคันธง ชาวบ้านในชุมชนผู้ประกอบอาชีพทอผ้าแยกออก เมื่อมีงานประเพณีต่างๆ เช่น งานลำไยลำพูน งานวันสงกรานต์ จะมีการนำกลุ่มทอผ้าต่างๆมาจำหน่ายสินค้าทำางานกลุ่มผู้ประกอบอาชีพการทอผ้าแยกออกมารวมด้วยกัน พบปะพูดคุย

เมื่อเจอกันบ่อยๆ นำไปสู่การติดต่อสื่อสารเพื่อปรึกษา สอบถาม ระหว่างกันและกัน แล้วมีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์ที่ดี

สาธารณูปโภคที่สำคัญในการประกอบอาชีพทอผ้า ยกดอก ไม่ว่าจะเป็น ไฟฟ้า น้ำปะปา เส้นทางคมนาคมมีความพร้อมทุกด้าน โดยเฉพาะถนนที่ใช้สัญจรซึ่งมีความสำคัญในการประกอบอาชีพเป็นอย่างมาก เพราะจะต้องเดินทางไปหาซื้อวัสดุจำเป็นในการจัดซื้อวัสดุ ซึ่งส่วนใหญ่จะซื้อวัสดุที่ใช้ในการทอได้จากจังหวัดเชียงใหม่ การจัดจำหน่ายก็เช่นเดียวกันต้องอาศัยถนนหนทาง เพราะจะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อสินค้าภายใน หมู่บ้าน หรือ นักท่องเที่ยวสามารถมาซื้อสินค้าในหมู่บ้านได้

สภาพภูมิอากาศ ที่มีความชื้นโดยเฉพาะในฤดูฝนมีผลกระทบในกระบวนการทอผ้า ยกดอก กล่าวคือ ทำให้เส้นด้ายฝืด ทอยาก ทำให้ใช้เวลานานมาก ในการทอ ส่วนฤดูร้อนและฤดูหนาวสามารถทอได้ตามปกติ

องค์กรและหน่วยงานต่างๆ เป็นแรงสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนและส่งผลต่อการประกอบอาชีพการทอผ้า ยกดอก ผู้ประกอบอาชีพทอผ้า ยกดอกได้เกิดการเรียนรู้เนื่องจาก จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าหน่วยงานสนับสนุนส่งเสริมการประกอบอาชีพการทอผ้า ยกดอก จังหวัดลำพูนที่ได้จากการสอบถามผู้ประกอบอาชีพการทอผ้า ยกดอกประกอบด้วย พัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลเมืองลำพูน

การถ่ายทอดความรู้

การถ่ายทอดความรู้ในการทอผ้า ยกดอก สิ่งที่สำคัญที่ทำให้การทอผ้า ยกดอก สืบทอดจนถึงปัจจุบันได้ คือการรับรู้โดยการได้ฟังได้ยินและได้เห็นกระบวนการผลิตที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ตั้งแต่เด็ก ทำให้เกิดการซึมซับกระบวนการต่างๆ สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการถ่ายทอดความรู้การทอผ้า คือ สภาพสังคมและสภาพเศรษฐกิจ ทำให้เกิดวิธีการเพื่อที่จะอำนวยความสะดวกในการผลิตให้มี ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น และการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีในการผลิตที่มีการประยุกต์ใช้ แบบดั้งเดิมและแบบพัฒนามาประยุกต์ใช้ร่วมกันทำให้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกในการทอผ้าเพิ่มมากขึ้น

ลักษณะการถ่ายทอดการทอผ้า มีการถ่ายทอดกันทั้งในด้านเทคนิคการทอและลวดลาย สามารถนำมาพัฒนาจากรุ่นสู่รุ่นในด้านเทคนิค วิธีการ และรายละเอียดของ ลวดลาย เมื่อผ่านระยะเวลาที่ยาวนาน ลวดลายเหล่านั้นก็พัฒนาให้มีความละเอียด ซับซ้อน ประณีต สวยงามเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากลักษณะการทอ เทคนิคและวิธีการที่ซับซ้อน ประกอบกับการใช้จินตนาการ

การสร้างลวดลายได้อย่างสวยงามนับเป็นฝีมือการประดิษฐ์ตลอดจนภูมิปัญญาของช่างทอที่ได้สร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงาน

จากการศึกษาการถ่ายทอดการทอผ้ายกดอก ผู้ประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอกได้รับความรู้จากการถ่ายทอดความรู้จากลักษณะต่างๆ รวมกันซึ่งสามารถแยกรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ได้ดังนี้

1. การถ่ายทอดแบบระบบครอบครัว ผู้ประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอกได้รับการถ่ายทอดตั้งแต่วิธีการทอ เทคนิค ตลอดจนลวดลายต่างๆในระบบครอบครัว เป็นการถ่ายทอดจากย่า ยาย แม่ จากลูกสาวสืบทอดกันมามิได้ขาด จำนวน 8 คนลักษณะการเรียนรู้ลักษณะนี้มีการวิธีการที่คล้ายกันดังนี้คือ มีการเรียนรู้เองตามธรรมชาติ ไม่ต้องสอนกันมาก กล่าวคือ เมื่อแม่ละจากงานทอไปทำงานอื่นชั่วคราว ผู้ประกอบอาชีพจึงจะทดลองทำ ค่อยๆ ฝึกหัดจากงานชิ้นเล็ก เช่น ผ้านาไบ กระทั่งทอชำนาญ แล้วเริ่มเรียนรู้ในการทำลวดลาย และต่อไปก็จะสามารถสร้างลวดลายที่ปราณีต และ ซับซ้อนมากขึ้นได้ การถ่ายทอดลักษณะนี้เป็นการถ่ายทอดที่เป็นแกนหลักของความรู้ในเรื่องของการทอผ้ายกดอกที่เป็นพื้นฐานความรู้ที่สำคัญ

2. การถ่ายทอดด้วยระบบเครือญาติ ผู้ประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอกได้รับความรู้ในลักษณะเทคนิคพิเศษบ้าง เทคนิคที่แม่หรือยาย ทอไม่ได้ แต่อาศัยเครือญาติที่ไปมาหาสู่กันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพราะอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน หรือไปมาหาสู่กัน ทำให้เกิดการถ่ายทอดขึ้น การถ่ายทอดลักษณะนี้เป็นการถ่ายทอดความรู้ต่อเนื่องจากการถ่ายทอดความรู้จากครอบครัว คือต้องเรียนรู้การทอมาบ้าง ทอเป็นบ้างจึงจะเข้าใจ สื่อสารความรู้ด้านการทอผ้าจากกลุ่มเครือญาติได้

3. การถ่ายทอดในลักษณะความสัมพันธ์แบบเพื่อนบ้าน และสมาชิกวงกลุ่ม ผู้ประกอบอาชีพทอผ้ายกดอกได้รับการถ่ายทอดโดยการแลกเปลี่ยนเทคนิค ลวดลายใหม่ในการทอเพื่อพัฒนาคุณภาพการทอของกลุ่มเพื่อนสมาชิก จากการพบปะกันในงานประเพณีต่างๆ เช่น งานลำไย งานผ้าทอของดีเมืองหละปูน ซึ่งได้รับการสนับสนุนการจัดงานจากหน่วยงานราชการ และเอกชนต่างๆ แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ แบบกลุ่มเพื่อนบ้านที่มีความรู้ปรึกษากัน สอบถามปัญหา วิธีการแก้ปัญหาของแต่ละคน แล้วนำไปประยุกต์ใช้เองลองผิดลองถูกบาง ลักษณะที่สองคือ การที่ประธานกลุ่มให้ความรู้ในการปรับปรุงการทอ เป็นการแนะนำวิธีที่ใช้ได้ผลมาแล้ว เพราะประธานกลุ่มจะเป็นผู้ดูแลคุณภาพในการทอเพราะถ้าทอไม่ดีผ้าทอชิ้นนั้นก็ขายไม่ได้ ส่งผลให้รายได้ของกลุ่มลดลงเพราะลงทุนทอเป็นชิ้นงานแล้ว

4. การอบรม เป็นการถ่ายทอดความรู้แบบใหม่ที่เริ่มเกิดขึ้น คือการส่งเสริมจากภาครัฐ โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญ เช่น การอบรมการทอผ้าแก่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านต่างๆที่รวมตัวกันเพื่อสร้างงานสร้างอาชีพ โดยการอบรมนี้จะทำติดต่อกัน 2-3 สัปดาห์โดยใช้เวลาอบรม 6 ชั่วโมงต่อวัน หรือ 4 ชั่วโมงต่อ ซึ่งการอบรมเป็นการอบรมสำหรับผู้ที่มีพื้นฐานการทอผ้าอยู่บ้างหรือเคยทอ และสำหรับผู้ที่ไม่เป็นเลย เนื้อหาการอบรมก็เปลี่ยนแปลงตามลักษณะผู้เรียน

ด้านการผลิต

ในด้านการผลิตผ้าทอยกดอก ต้องอาศัยความรู้ความสามารถจากบุคคลต่างๆคือ ผู้ออกแบบลายผ้า ผู้ขาย ผู้ทอ ผู้เตรียมเส้นด้านสำหรับทอ ผู้ออกแบบลายผ้าเป็นผู้ชำนาญในการค้นคอกกลุ่มทอผ้าต่างๆจะต้องจ้างผู้ชำนาญในการค้นคอกทำเขาคอกที่ใช้ทอเป็นลวดลายให้แก่กลุ่มต่างๆ ผู้ขายเป็นหน้าที่ของประธานกลุ่มเป็นผู้ดูแลในเรื่องที่เกี่ยวข้องจากการขาย คือ คว้าสินค้าประเภทไหนได้รับความนิยม ถูกค้าต้องการซื้อสินค้าในลักษณะใด เป็นผ้าฝ้ายยกคั่น หรือผ้าฝ้ายยกดอก ผู้ขายต้องนำไปบอกสมาชิกในกลุ่ม ผู้ทอมีหน้าที่ทออย่างเดียวทอเสร็จก็นำไปให้ประธานกลุ่มเป็นผู้ขาย ผู้ทอก็จะได้รับผลตอบแทนต่อชิ้น ผู้เตรียมเส้นด้ายจากการศึกษาพบว่าแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ สมาชิกของกลุ่มมาช่วยกันเตรียมเส้นด้ายที่จะทอ โดยมีการวางแผนการประชุมกันวางแผนการผลิต แล้วจึงเตรียมเส้นด้าย อีกลักษณะหนึ่งคือ ประธานเป็นผู้เตรียมเส้นด้ายและกำหนดรูปแบบในการทอ การกำหนดว่าสมาชิกคนใดจะทอแบบไหนคือ ดูจากผลงานที่ผ่านมา ความชำนาญในการทอ

จากการศึกษาด้านการผลิตของผู้ประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอก ประกอบด้วย วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอ และ ขั้นตอนการผลิตซึ่งจะนำเสนอโดยละเอียดในแต่ละส่วนดังนี้

วัสดุที่ใช้ในการทอผ้ายกดอกผู้ประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอกจะเดินทางไปซื้อเองที่จังหวัดเชียงใหม่วัสดุคือ ที่นิยมใช้ และสามารถหาซื้อได้ทั่วไปคือ

1. เส้นด้าย ฝ้าย เบอร์ 10 และเบอร์ 20
2. เส้นด้าย ผสมใยสังเคราะห์
3. คั่นประดิษฐ์ เบอร์ 8 ,12 และ 16

การเลือกเส้นด้ายในการทอผ้ายกดอกผู้ประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอก มีหลักในการเลือกคุณสมบัติดังต่อไปนี้

เส้นด้ายยืน ต้องมีขนาดเส้นผอม เส้นเล็ก ส่วนใหญ่ใช้เส้นด้ายผสมใยสังเคราะห์ เพราะเส้นเหนียว ย้อมสีเรียบร้อย และที่สำคัญสีไม่ตก ราคาประมาณ 15 บาทต่อใจ

ภาพ 4.2 วัสดุที่ใช้

เส้นด้ายพุ่ง ต้องมีขนาดใหญ่กว่าเส้นยืน ส่วนใหญ่ใช้เส้นด้ายผสมใยสังเคราะห์ เพราะเส้นเหนียว ย้อมสีเรียบร้อย และที่สำคัญสีไม่ตก ราคาประมาณ 9-10 บาทต่อใจ

คืบ มีหลายชนิดคือ คืบเงิน มีสีเทาคล้ายตะกั่ว คืบทอง มีสีเหลืองคล้ายทอง คืบนาก มีสีแดงคล้ายนาก สำหรับการเลือกใช้คืบชนิดต่างๆขึ้นอยู่กับสีเนื้อผ้าที่ออกแบบ โทนสีต้องใกล้เคียงกับเนื้อผ้าที่ทอจะทำให้ผ้าที่ทอมีราคาเพิ่มสูงขึ้น ลักษณะของคืบมี 2 ลักษณะ คือ เส้นกลม และเส้นแบน เส้นกลมเป็นคืบที่ใช้ในการทอผ้าไหม ราคาค่อนข้างสูงประมาณ 150 - 250 บาท ต่อหลอดเมื่อใช้คืบลักษณะกลมทอผ้า จะทำให้ผ้าที่ทอไม่ แหว่วววมมากเหมาะสำหรับชุดที่ใช้ในตอนกลางวัน เส้นแบน เป็นคืบที่นิยมใช้กันมากเพราะราคาถูก ประมาณ 90 - 100 บาท ต่อหลอด เมื่อใช้คืบลักษณะนี้ทอจะทำให้เนื้อผ้า แหว่วววมเหมาะสำหรับชุดที่ใช้ตอนกลางคืน

อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้ายกดอก ผู้ประกอบอาชีพทอผ้ายกดอกจะมีใช้อยู่แล้ว และบางส่วนได้จากการสนับสนุนเงินงบประมาณในการจัดซื้อจัดทำ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้ายกดอก

1. ระวัง ลักษณะคล้ายวงล้อ ทำจากไม้เป็นซี่กางให้กว้างและให้แคบได้ตั้งอยู่บนหลัก 2 หลักมีแป้นทำด้วยไม้จริงสอดเข้าสอดออกจากหลักได้ และหมุนรอบตัว ใช้เพื่อทำให้เส้นด้ายคลี่ตัวออกเป็นวงกว้าง ไม่พันกัน แล้วนำไปกรอเข้าหลอดด้ายยืนและหลอดด้ายพุ่งต่อไป ลักษณะที่ดีของระวังคือ ต้องสามารถยืดหยุ่นตามความกว้างของ วงเส้นด้ายได้ ส่วนใหญ่สามีของผู้ประกอบอาชีพทอผ้ายกดอก หรือช่างไม้ในหมู่บ้านจะเป็นผู้ทำขึ้นมาใช้กันเอง

2. ใ ใน คือเครื่องมือสำหรับกรอผ้าเข้าหลอด ลักษณะเป็นวงล้อ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 72 เซนติเมตร ทำด้วยไม้ไผ่หรือหวาย แต่ปัจจุบันใช้ล้อรถ จักรยานที่ถอดยางออกนำมาใช้แทน ฐานแกนตั้งแกนวงล้อและแกนหลอดทำด้วยไม้ กว้างประมาณ 18 เซนติเมตร ยาวประมาณ 51 เซนติเมตร ระหว่างวงล้อและแกนหลอดมีเส้นเชือกผูกโยงเมื่อหมุนวงล้อก็จะทำให้แกนหลอดหมุนไปด้วย

3. หลอดเดินด้าย คือหลอดด้ายที่ทำด้วยไม้ พลาสติก แต่ปัจจุบันใช้กระป๋องนมผงขนาดใหญ่ และขนาดกลางเจาะรูตรงกลาง เพื่อใช้สวมกับแกนหลอดของในกรอผ้าเข้าหลอดด้ายยืน เพื่อใช้สำหรับพันด้ายยืน

4. หลอดด้ายพุ่ง คือหลอดที่ใช้พันด้ายพุ่ง และ คืบ ที่ใช้ในการทอ ปัจจุบันใช้ค้ำมถือถูกโป่งที่ทำจากพลาสติก มีรูตรงกลาง ตัดเป็นท่อนๆ ยาวประมาณ 9 เซนติเมตร ความยาวของเส้นด้ายในการพันหลอดด้ายพุ่งต้องไม่มากเกินไปเพราะต้องนำไปใส่ใน ช่องว่างของกระสวย

5. กระสวย คือเครื่องมือที่ใช้บรรจุหลอดด้ายพุ่ง สำหรับสอดไประหว่างช่อง

ของเส้นด้ายยืน ทำให้เส้นด้าย 2 ชนิดสานกันจนเกิดเป็นเนื้อผ้า ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ขนาดยาวประมาณ 25-30 เซนติเมตร กว้าง 2-3.5 เซนติเมตร ด้านและปลายเรียบ ตรงกลางมีช่องและแกนสำหรับบรรจุหลอดด้ายพุ่ง ส่วนใหญ่สามีของผู้ประกอบอาชีพ ทอผ้ายกดอก หรือช่างไม้ในหมู่บ้านจะเป็นผู้ทำขึ้นมาใช้กันเอง อายุการใช้งานก็นานตามอายุของวัสดุที่ใช้ ราคาประมาณ 50 บาท

6. โครงก่ ทำหน้าที่ยึดและติดตั้งส่วนประกอบต่างๆให้อยู่ในตำแหน่งที่ถูกต้อง และทำงานได้ ประกอบด้วยเสา 4 ต้น มีราวที่กระหนาบ โดยรอบ ด้านข้างทั้ง 4 ด้าน ด้านล่าง ด้านบน เพื่อความแข็งแรง โครงก่แต่ละโครงมีขนาดไม่แน่นอน แล้วแต่ลักษณะความกว้างของผ้าที่ต้องการทอ แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ โครงก่ที่ใช้ทอผ้าผืน ขนาดเล็กมีความกว้าง 100 - 120 เซนติเมตร ใช้ทอ ผ้าสบง เชิงกลาง เชิงใหญ่ เป็นต้น โครงก่ที่ใช้ในการทอผ้าผืนใหญ่ มีความกว้าง 130 - 143 เซนติเมตร ใช้ทอ ผ้าถุง ผ้าผืน เป็นต้น มีความยาว 254 - 290 เซนติเมตร ความสูง 117 - 125 เซนติเมตร ทำมาจากไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้สัก ไม้แดง เป็นต้น โครงก่ที่ใช้ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ใช้ของเดิมจากบรรพบุรุษ หรือนำของเก่ามาปรับปรุง ซ่อมแซม ให้ดี แล้วนำกลับมาใช้ หรือ สร้างขึ้นมาใหม่ ซึ่งราคาโครงก่ของเก่าราคาประมาณ 500 - 900 บาท แล้วแต่สภาพของโครงก่ นั้น ราคาโครงก่ที่สร้างขึ้นใหม่ ราคา 4,500 - 5,000 บาท แหล่งผลิตโครงก่อยู่ที่อำเภอถ้ำ จังหวัดลำพูน ลักษณะโครงก่ที่ดีคือต้องทำมาจากไม้ เนื้อแข็ง ไม่มีปัญหาเรื่องปลวก เช่น ไม้สัก ไม้แดง เป็นต้น ความจำเป็นในการซื้อโครงก่เฉพาะในช่วงเริ่มต้นเท่านั้นเพราะอายุการใช้งานของโครงก่ ทอผ้านาน สามารถซ่อมแซม ปรับปรุงแก้ไขของเก่าได้อยู่เสมอ

7. ฟืม คือ เป็นเครื่องมือสำหรับทอผ้า มีฟืมเป็นซี่ๆ คล้ายหวี เรียกว่า ฟืมฟืม หรือ ฟืมหวี สำหรับสอดด้ายยืนเพื่อจัดเส้นด้ายให้อยู่ห่างกัน ใช้สอดเส้นด้ายยืน 2 เส้น และใช้กระทบด้ายพุ่งที่สานจัดกับเส้นด้ายยืนให้อัดแน่นเป็นเนื้อผ้า ในการทอผ้าแต่ละครั้ง ต้องใช้ด้ายยืนประมาณ 2,000 - 2,500 เส้น ขนาดของฟืม ยาวประมาณ 117 เซนติเมตร กว้างประมาณ 6 - 8 เซนติเมตร ทำมาจากไม้ แต่ปัจจุบันที่ใช้เหล็กเป็นวัสดุในการทำฟืมหวีแต่ใช้ไปนานๆ เกิดสนิม จึงเริ่มทำให้เกิดฟืมที่ทำมาจากสแตนเลสที่ใช้ในการทอผ้าไหมมาประยุกต์ใช้แต่ยังไม่นิยม เพราะราคาแพง และต้องสั่งทำเป็นพิเศษจากโรงงานโดยตรง ราคาฟืมเหล็กประมาณ 300 - 900 ราคาของฟืมสแตนเลสประมาณ 1,200 - 2,000 บาท ซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนของฟืมหวี แหล่งที่ผลิตจะเป็นโรงงานที่ผลิตเกี่ยวกับวัสดุนั้นๆหรือร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าเกี่ยวกับวัสดุนั้นๆในบริเวณจังหวัด ลำพูน เชียงใหม่

8. จะขัด(ขอบฟิม) ลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทำมาจากไม้มี 2 ชั้นประกอประกกันโดยมีด้านบน ด้านล่างใช้ประกอประกกันโดยทั้ง 2 ด้านเจาะเป็นร่องลึกไว้สำหรับใส่ฟิมแล้วใช้เชือกมัดให้แน่น ด้านบนมีความกว้างกว่าด้านล่างเพราะใช้จับกระทบเส้นด้ายให้แน่น มีความยาวประมาณ 130 เซนติเมตร

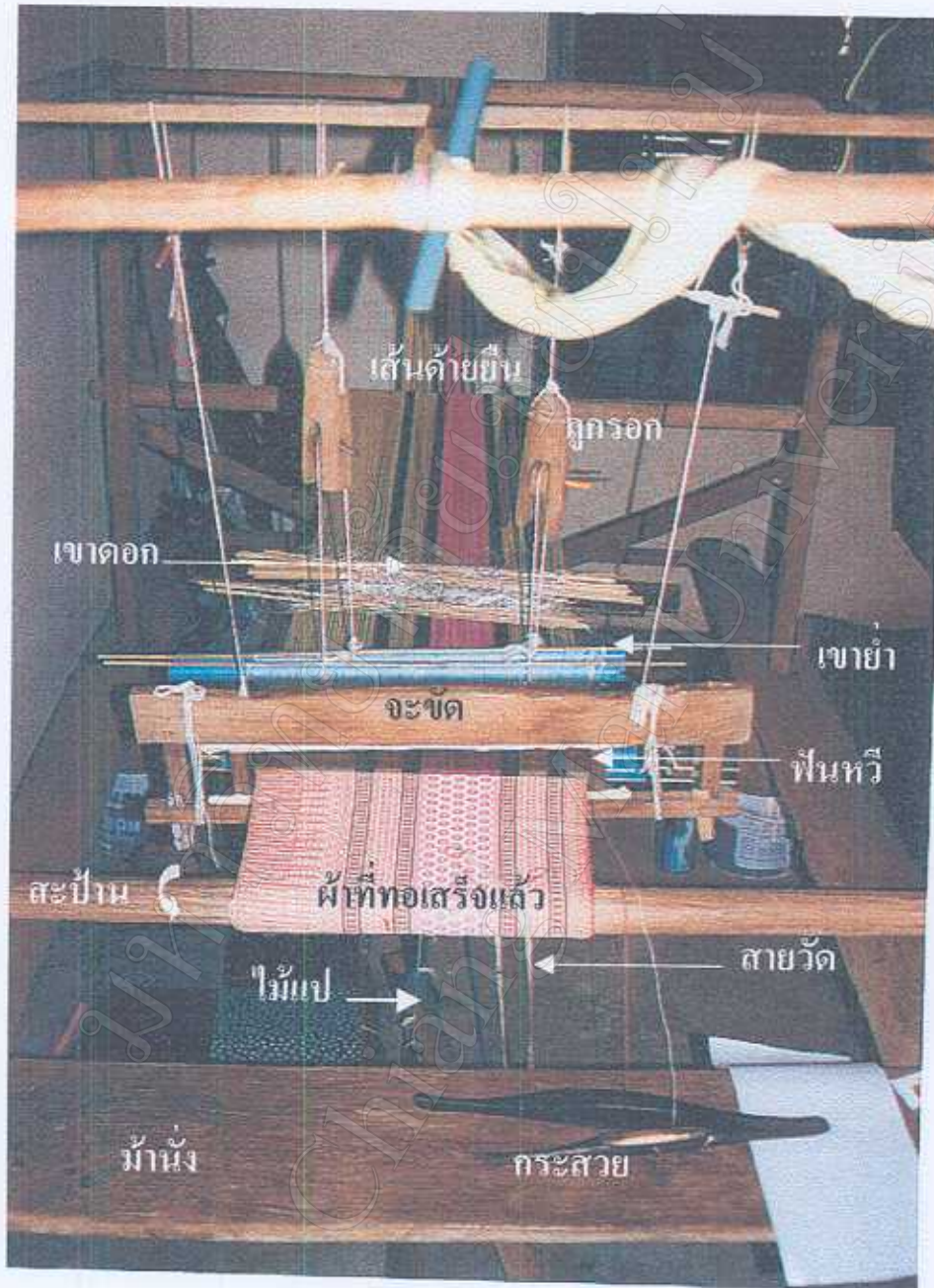
9. เขาย่ำหรือตะกอล ลักษณะเป็นเชือกที่ร้อยคล้องด้ายยืน เพื่อแบ่งเส้นด้ายเป็นหมวดหมู่ตามที่ต้องการเมื่อยกเขาย่ำขึ้นเส้นด้ายยืนจะเปิดเป็นช่อง เพื่อพุ่งกระสวยเข้าไปทำให้เส้นด้ายพุ่งสานขัดกับด้ายยืน มี 2 ดับ

10. เขาคอก ลักษณะคล้ายกับเขาย่ำ แต่เขาคอกใช้แบ่งเส้นด้ายตามลวดลาย ยกคอก อาจมีตั้งแต่ 4 – 200 ดับ เขาคอกใช้ในการสร้างลวดลายลงบนผ้าทอ วิธีการทำเขาคอก ต้องอาศัยความชำนาญในการ “คั่นคอก” คือการออกแบบลวดลายเส้นต่อเส้น ต้องอาศัยความละเอียดมาก ส่วนใหญ่ผู้ประกอบอาชีพการทอผ้ายกคอกต้องจ้าง ช่างผู้ชำนาญทำเขาคอกตามลวดลายที่ต้องการ ราคาในการจ้างทำเขาคอกขึ้นอยู่กับความละเอียดของลาย และความกว้างของผ้าทอ ราคาอยู่ระหว่าง 300 - 700 บาท ซึ่งเมื่อจ้างช่างทำเขาคอกแล้วสามารถเก็บไว้ใช้ได้ตลอด ไม่ต้องจ้างทุกครั้งที่จะทอ

11. รางไวด์หรือรางคั่น ทำมาจากไม้ หรือเหล็ก ยาวประมาณ 200 เซนติเมตร ติดหัวเพื่อหนีเส้นด้ายยืนร้อยตลอดแต่ละหัวเพื่อทำการโหวดต่อไป ซึ่งใช้เส้นด้าย 2 เส้นตลอดหัว ดังกล่าว รางโหวดจะต้องนำไปผูกไว้บนที่สูง เช่น ตงใต้ถุนบ้านเป็นต้น

12. หลักไวด์ด้ายหรือม้าเดินด้าย ลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมกว้างประมาณ 31 เซนติเมตร ยาวประมาณ 200 เซนติเมตร ทำจากไม้หรือเหล็ก มีหลักเป็นหลักๆ 2 แถวๆละ หลัก ความสูงของหลักประมาณ 6-10 เซนติเมตร ฐานของหลัก 2 แถวจะเยื้องเหลื่อมกัน สำหรับคล้องด้ายสำหรับทำด้ายยืน สามารถทำด้ายยืนในการทอผ้าได้ยาวตามความต้องการซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนหลักที่พัน และมีความสะดวกในการโหวดด้ายยืนตามต้องการโดยไม่ต้องใช้พื้นที่มากในการโหวดเครือ

13. ไม้หลาบ คือไม้ที่ใช้สอดในระหว่างเส้นด้ายยืน เมื่อยกตะกอลายขึ้นเพื่อทำให้เกิดช่องว่าง สำหรับพุ่งกระสวยด้ายหรือคิ่นที่ใช้ในการทอยกคอก ทำให้ลวดลาย ปรากฏบนเนื้อผ้า ไม้หลาบมีลักษณะแบนไปลายด้านหนึ่งมนแหลมเล็กน้อย ส่วนใหญ่มี 2 ขนาดโดยแบ่งตามขนาด ดังนี้ ขนาดเล็กมีความยาวประมาณ 54 เซนติเมตร กว้างประมาณ 6 เซนติเมตร ใช้สำหรับการทอผ้าขนาดเล็กที่มีความกว้างน้อยกว่า 54 เซนติเมตร เช่น เฌงเล็ก เฌงใหญ่ ผ้าสไบ เป็นต้น ขนาดใหญ่มีความยาวประมาณ 127 เซนติเมตร กว้างประมาณ 7 เซนติเมตร ใช้สำหรับการทอผ้าขนาดใหญ่เช่น ผ้าถุง เป็นต้น

ภาพ 4.4 อุปกรณ์ต่างๆในการทอผ้ายกดอก

14. ไม้แป หรือคานเหยียบ คือไม้ 2 อันมีลักษณะกลมไม่ใหญ่มากนัก มีเขาย่ำเพื่อเหยียบเส้นด้ายแยกออกจากกัน

15. กรรไกร ใช้สำหรับตัดด้ายหรือตัดผ้าทอที่สำเร็จแล้ว ซึ่งใช้กรรไกรทั่วไป

16. เข็ม ใช้ต่อด้ายหรือเย็บ หรือนำเส้นด้ายไปในที่จำกัด

17. สายวัด ทำจากริบบิ้นผ้าที่เขียนตัวเลขเหมือนสายวัดทั่วไป ใช้วัดผ้าที่ทอว่ามีความยาวเท่าใดยาวเพราะผ้าที่ทอเสร็จแล้วจะม้วนเก็บไว้ที่สะพาน

ผู้ประกอบการทอผ้ายกดอกมีเกณฑ์ในการเลือกใช้อุปกรณ์การทอยกดอกที่เหมาะสม คือ มีแนวความคิดว่าผ้าที่ทอออกมามีลักษณะลวดลายหรือโครงสร้างสวยงามแปลกตา มีกรรมวิธีการผลิตที่รวดเร็วคล่องตัวมีส่วนลดต้นทุนในการผลิตได้นั้น ขึ้นอยู่กับการเลือกใช้สีและอุปกรณ์ให้เหมาะสม ดังนั้นการเลือกใช้หรือปรับปรุงอุปกรณ์ต่างๆให้ถูกต้อง จะเอื้อต่อการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ทอ กล่าวคือ ถ้าเครื่องมือเครื่องใช้ในการทอมีความสะดวกและคล่องตัวดีจะทำให้เกิดความเพลิดเพลินในการทำงาน มีความสุขในการทำงาน และสามารถสร้างสรรค์ ผลงานที่มีคุณภาพ

จากการศึกษาขั้นตอนการผลิตผ้าทอยกดอกของผู้ประกอบการอาชีพการทอผ้ายกดอก มีลักษณะในการผลิตโดยการแบ่งงานกันทำ โดยมีผู้ประกอบการทอผ้ายกดอกเป็นผู้จัดการในด้านต่างๆ คือ

1. การเตรียมเส้นด้ายสำหรับทอ โดยการกรอด้วยพุ่ง การกรอด้วยยืน การเดินด้าย จะใช้บริเวณบ้านของผู้ประกอบการทอผ้ายกดอกเป็นบริเวณในการทำ โดยมีกลุ่มที่รวบรวมสมาชิกช่วยกันทำกิจกรรมนี้ จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มที่ผู้ประกอบการทอผ้ายกดอกและสามีเป็นผู้ทำแล้วแจกจ่ายแก่สมาชิกเพื่อนำไปทอจำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มที่ผู้ประกอบการทอผ้ายกดอกเป็นผู้ทำเองจำนวน 2 กลุ่ม

2. การจัดเส้นด้ายเข้ารูปโครง ผู้ประกอบการทอผ้ายกดอกจะนำเส้นด้ายที่เตรียมแล้วแจกจ่ายให้กับสมาชิกในกลุ่ม จากนั้นสมาชิกในกลุ่มจะนำเส้นด้ายจัดเข้ารูปโครงเอง

3. การทอเป็นผืน ผู้ประกอบการทอผ้ายกดอกจะทอเองและให้สมาชิกในกลุ่มทอ โดยสมาชิกแต่ละคนจะทอในลักษณะรูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับความชำนาญและความสามารถของสมาชิกเอง โดยแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือผ้าผืนใหญ่ ได้แก่ ผ้าชิ้นแบบต่างๆ ผ้าคัดเลื้อยหน้ากว้าง ผ้าคัดเลื้อยหน้าแคบ ผ้าชุด ผ้าผืนเล็ก ได้แก่ ผ้าสไบ เเชิงเล็ก เเชิงกลาง เเชิงใหญ่ ซึ่งผลตอบแทนจากลักษณะการทอแตกต่างกัน

ด้านการตลาด

เมื่อทอผ้าเสร็จแล้วสมาชิกจะนำผ้าที่ทอได้รวบรวมไว้ที่ประธานกลุ่ม จึงทำให้บ้านประธานกลุ่มเป็นร้านขายผ้าทอของกลุ่ม ประธานกลุ่มจะมีหน้าที่ขายสินค้าของกลุ่มซึ่งสินค้าผ้าทอykkkok ได้มีหลายลักษณะและรูปแบบดังนี้

ลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ผู้ประกอบการทอผ้าykkkokผลิตในปัจจุบัน สามารถแบ่งตามวัสดุที่ใช้ผลิตดังนี้

1. ผ้าykkkok คือใช้เส้นผ้าในการทอ ทั้งด้ายเส้นยืนและด้ายเส้นพุ่งจะใช้เส้นด้ายในการทอผ้าykkkok คือใช้เส้นผ้าในการทำเป็นเส้นยืน และ เส้นพุ่ง ใช้ด้ายในการพุ่งเป็นดอกตามลวดลาย

2. ผ้าykkkok คือใช้เส้นผ้าในการทำเป็นเส้นยืน และเส้นพุ่ง ใช้ด้ายในการพุ่งเป็นดอกตามลวดลาย

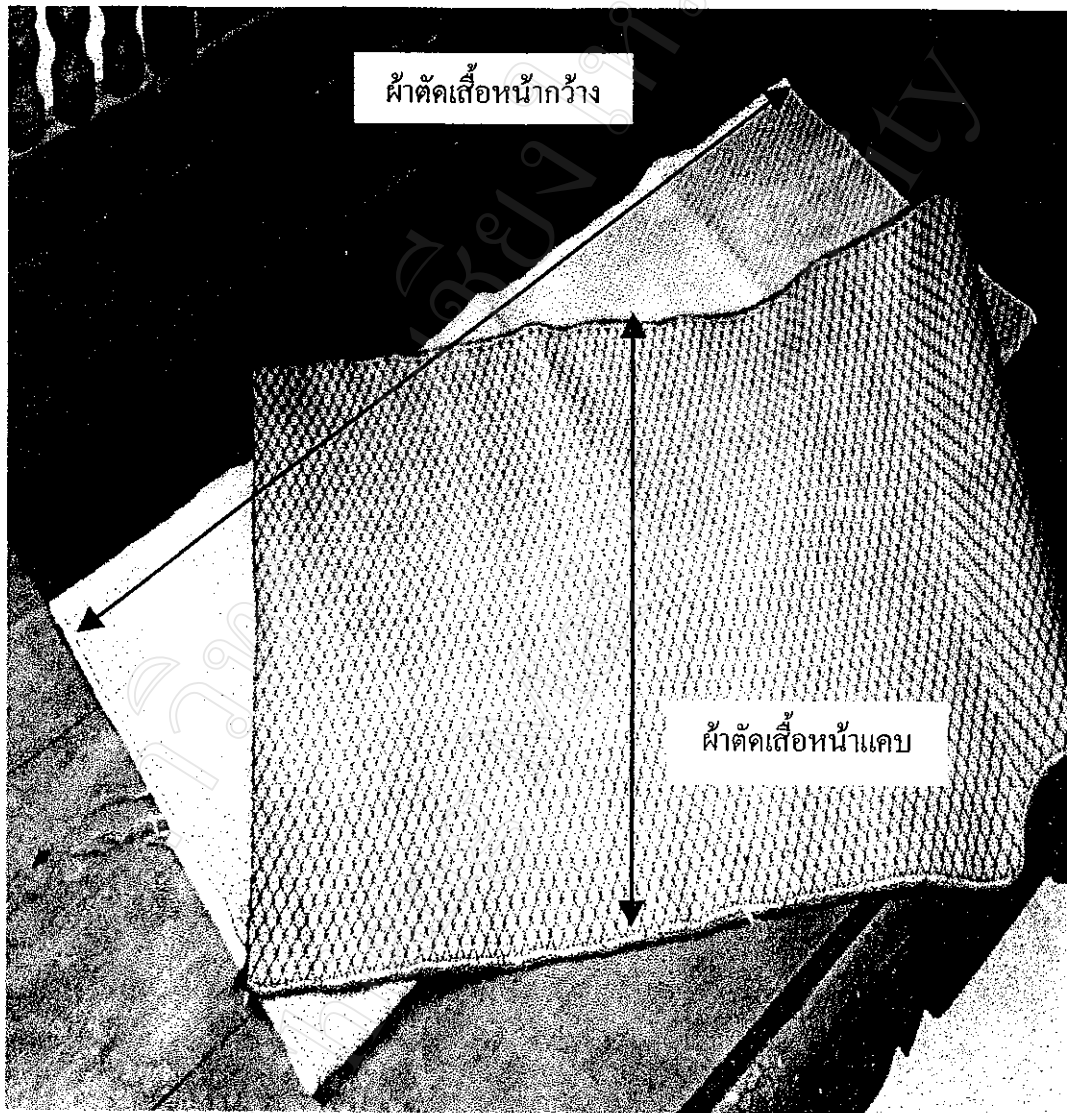
รูปแบบของผ้าykkkokที่ผู้ประกอบการทอผ้าykkkok มีหลายรูปแบบดังนี้

1. ยykkkokเป็นชุด หมายถึงผ้าykkkokทั้งผืนโดยใช้ด้ายสร้างลวดลายของดอกและใช้เส้นด้ายเป็นด้ายยืน การนำไปใช้ไปคือ คัดเสื้อหรือชุดต่างๆ ราคาต่อผืนประมาณ 1,800 – 2,000 บาททั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัสดุที่ใช้และฝีมือในการทอ มีขนาดความกว้าง 40 นิ้วความยาว 1.80 -2.20 เมตร ทั้งนี้ความยาวของการทอจะขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้า

2. ยykkkokเป็นชุด หมายถึงผ้าykkkokทั้งผืนโดยใช้เส้นด้ายสร้างลวดลายของดอกและเป็นเส้นยืน การนำไปใช้คือคัดเสื้อหรือชุดต่างๆ ราคาต่อผืนประมาณ 800 – 1,000 บาททั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัสดุที่ใช้และฝีมือในการทอ มีขนาด ความกว้าง 40 นิ้วความยาว 1.80 -2.20 เมตร ทั้งนี้ความยาวของการทอจะขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้า

3. ยykkkokเป็นชุดหมายถึงผ้าykkkokโดยใช้เส้นด้ายในการทอเชิงขึ้นเท่านั้น ส่วนตัวขึ้นและผ้าคัดเสื้อสร้างลวดลายykkkokโดยด้าย และใช้เส้นด้ายเป็นเส้นยืน การนำไปใช้คือ คัดเสื้อหรือชุดต่างๆ ราคาต่อผืนประมาณ 1,500 – 1,800 บาททั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัสดุที่ใช้และฝีมือในการทอ มีขนาด ความกว้าง 40 นิ้วความยาว 1.80 -2.20 เมตร ทั้งนี้ความยาวของการทอจะขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้า

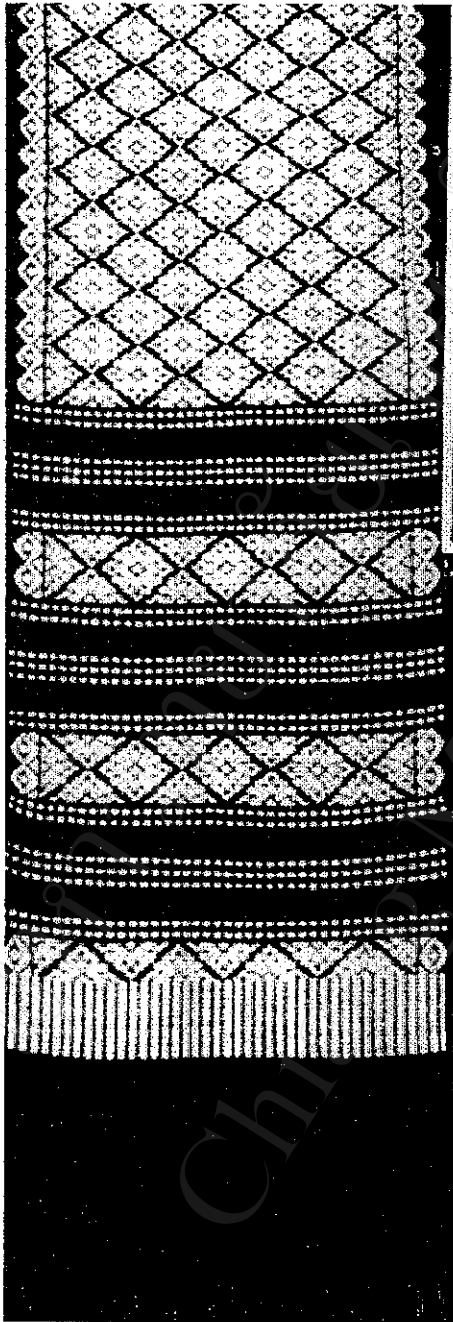
4. ผ้าคัดเสื้อykkkokหน้าแคบ คือykkkokที่มีความกว้าง 30 นิ้วโดยไม่ทอในส่วนของเชิงขึ้น โดยใช้เส้นด้ายในการทอคัดเสื้อเท่านั้น สร้างลวดลายykkkokโดยด้าย หรือเส้นด้าย และใช้เส้นด้ายเป็นเส้นยืน การนำไปใช้คือ คัดเสื้อหรือชุดต่างๆ ราคา 200 - 300 บาทต่อเมตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัสดุที่ใช้และฝีมือในการทอ

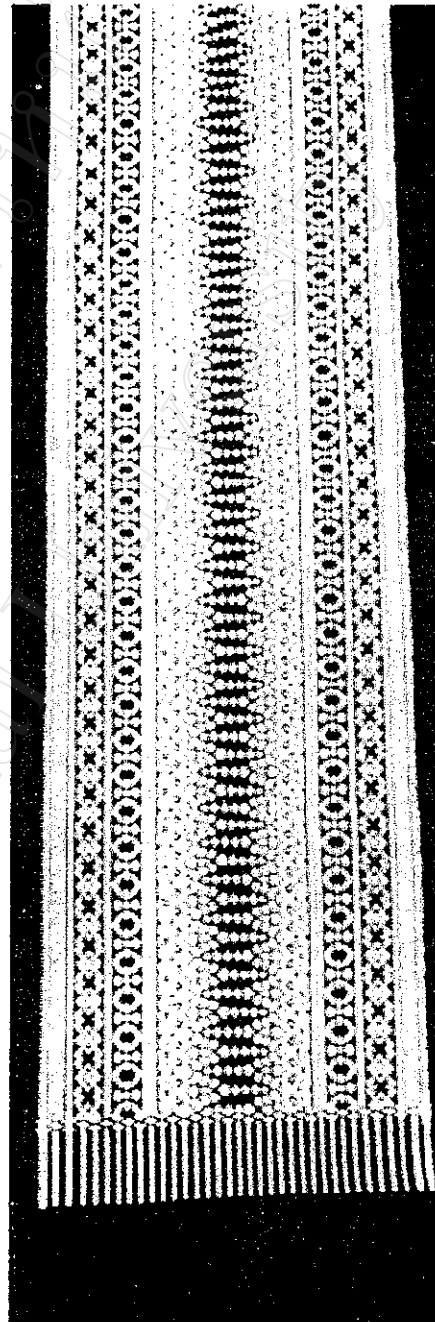
ภาพ 4.4 ผ้าตัดเสื้อยกคอก หน้าแคบ หน้ากว้าง

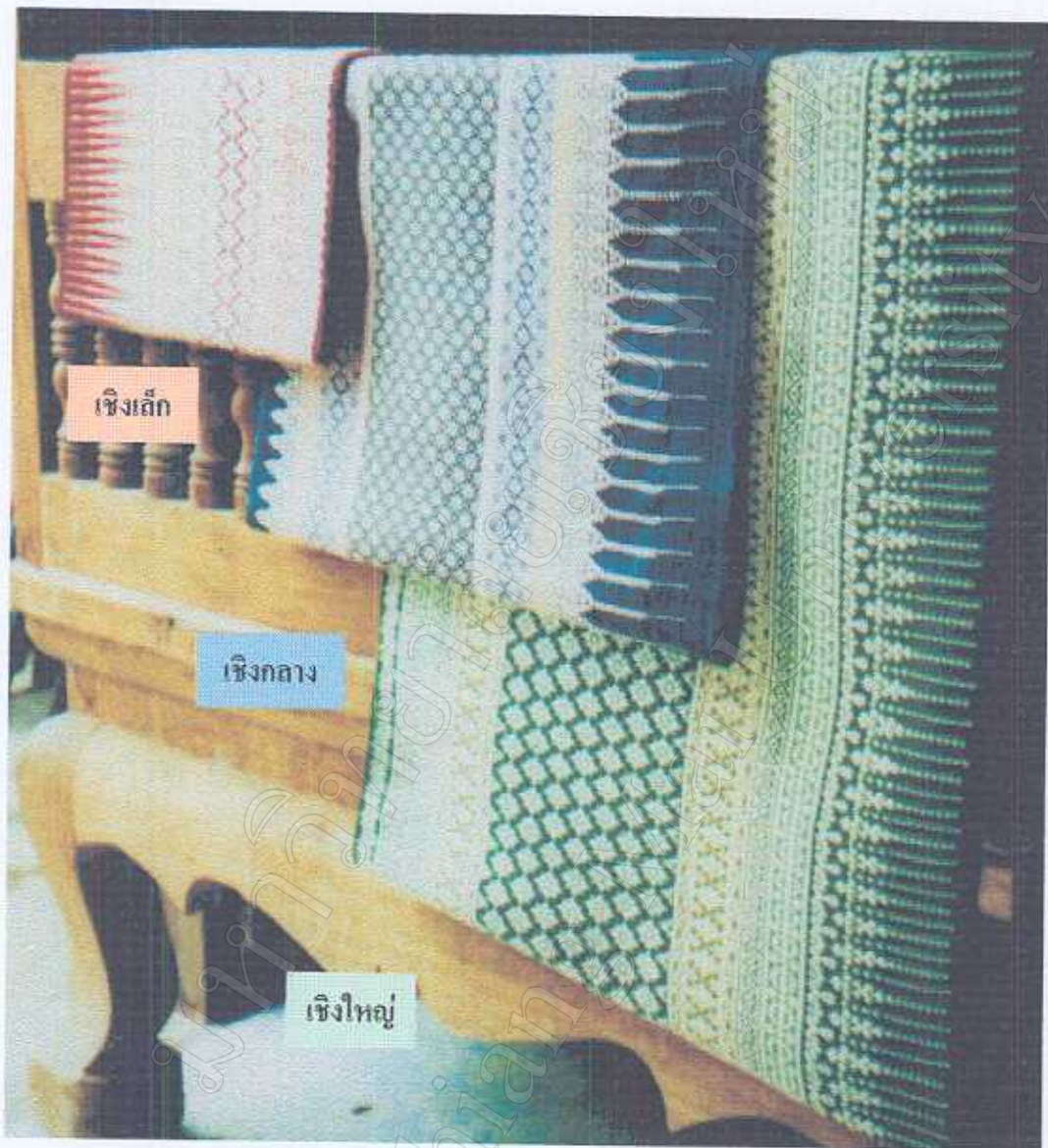
ภาพ 4.5 ผ้าชีนยกเชิงและผ้าชีนยกทึบ

ภาพ 4.6 สะไบลายนกใหญ่

ภาพ 4.7 สะไบลายไทยประยุกต์

ภาพ 4.8 ผ้าเซิงขนาดเล็ก กลาง ใหญ่

ภาพ 4.9 ถุงข่าน

ภาพ 4.10 กระเป๋าถือ

ภาพ 4.11 กระเป๋าถือ

ภาพ 4.12 ผ้ารองจาน

5. ผ้าตัดเสื้อยกคอกหน้ากว้าง คือผ้ายกคอกที่มีความกว้าง 40 นิ้วโดยไม่ทอในส่วนของเชิงชั้น โดยใช้เส้นด้ายในการทอตัดเสื้อเท่านั้น สร้างลวดลายยกคอกโดยดิน หรือเส้นด้าย และใช้เส้นด้ายเป็นเส้นยืน การนำไปใช้คือ ตัดเสื้อหรือชุดต่างๆ ราคา 300 – 400 บาทต่อเมตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัสดุที่ใช้และฝีมือในการทอ

6. ผ้าชั้นยกเชิง คือผ้าถุงที่ทอเชิงชั้นด้วยลวดลายยกคอก แต่ตัวชั้นทอเป็นผ้าพื้นธรรมดา ในการทอเชิงชั้นนั้น ยกได้ทั้งฝ่ายและดิน ราคา 400 – 600 บาทขึ้นอยู่กับวัสดุในการทอ

7. ผ้าชั้นยกทาบ คือผ้าถุงที่ทอเชิงชั้นด้วยลวดลายยกคอก และตัวชั้นทอด้วยลายยกคอกเช่นการแต่ลวดลายของเชิงชั้นและตัวชั้นจะแตกต่างกัน ใช้ฝ่ายและหรือดินในการทอ ราคา 500 – 700 บาทขึ้นอยู่กับวัสดุในการทอ

8. สะไบพาดบายคอกทั้งผืน คือผ้ายกคอกที่มีขนาด 20*120 เซนติเมตร โดยสร้างลวดลายยกคอกโดยดิน หรือเส้นด้าย และใช้เส้นด้ายเป็นเส้นยืน การนำไปใช้คือ ตกแต่งเสื้อหรือชุดต่างๆ ในการตัดเย็บ หรือนำไปพาดบา ราคา 150-300 บาทต่อเมตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัสดุที่ใช้และฝีมือในการทอ

9. สะไบคลุมไหล่หรือสะไบห่มยกคอกทั้งผืน คือผ้ายกคอกที่มีขนาด 20*120 เซนติเมตร โดยสร้างลวดลายยกคอกโดยดิน หรือเส้นด้าย และใช้เส้นด้ายเป็นเส้นยืน การนำไปใช้คือ ตกแต่งเสื้อหรือชุดต่างๆ ในการตัดเย็บ หรือนำไปพาดบา ราคา 150 - 300 บาทต่อเมตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัสดุที่ใช้และฝีมือในการทอ

10. เชิงเล็ก กลาง ใหญ่ คือ ผ้ายกคอกที่มีความยาวประมาณ 120 เซนติเมตร ความกว้างที่แตกต่างกัน ดังนี้คือ เชิงเล็กมีความกว้าง เซนติเมตร เชิงกลางมีความกว้าง เซนติเมตร เชิงใหญ่มีความกว้าง เซนติเมตร ลักษณะการทอเหมือนเชิงชั้น โดยสร้างลวดลายยกคอกโดยดิน หรือเส้นด้าย และใช้เส้นด้ายเป็นเส้นยืน การนำไปใช้คือ ตกแต่งเสื้อหรือชุดต่างๆ ราคาเชิงเล็กประมาณ 100-120 บาท ราคาเชิงกลางประมาณ 200 – 300 บาท ราคาเชิงใหญ่ราคาประมาณ 300 – 400 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัสดุที่ใช้และฝีมือในการทอ

11. ผลิตภัณฑ์ประยุกต์ คือ การนำผ้าทอยกคอกมาประดิษฐ์ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์เพิ่มขึ้น เช่น การนำมาประดิษฐ์กระเป๋าถือซึ่งใช้ได้เหมาะสมกับชุดผ้าทอยกคอก ราคาประมาณ 350 - 500 บาท ถุงยาม ราคาประมาณ 200 - 300 บาท ผ้ารองจาน ราคาผืนละ 50 – 80 บาท

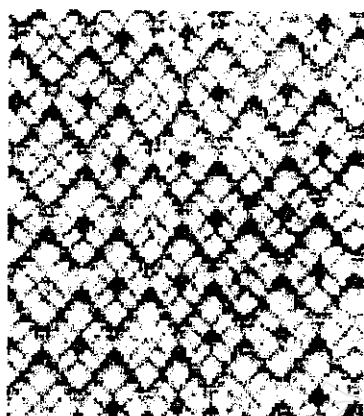
ด้วยลักษณะรูปแบบการทอที่หลากหลายผู้ประกอบการทอผ้ายกคอกต้องอาศัยความรู้ในการทอ การออกแบบลวดลายที่เหมาะสมกับลักษณะรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่จะผลิตขึ้น ดังนั้นลักษณะของผู้ประกอบการทอผ้ายกคอกที่จำเป็นสำหรับด้านการตลาด มีความคิดที่

สร้างสรรค์ ดังเช่น เจ้าของร้านกระดังงาที่ประสบความสำเร็จในการทอดฝ้ายดอกเพราะรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่ต้องการของลูกค้า ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นในการนำไปใช้ คือ ลักษณะการทอดเชิงโดยทั่วไปจะทอดลายเชื่อมติดต่อกัน แต่ที่ร้านกระดังงานจะมีทอเว้นช่วงลาย เพื่อให้นำไปตกแต่งเป็นชายเสื้อได้สะดวกสวยงาม โดยแถบฝ้ายทอไม่ใหญ่เกินไป เป็นต้น ดังนั้นผู้ประกอบการอาชีพการทอดฝ้ายดอกควรมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่อง การตัดเย็บเสื้อผ้าพื้นฐานเพื่อที่ทราบการนำไปประยุกต์ใช้ในการตัดเย็บที่ดี จากการศึกษาพบว่าถ้าญาติพี่น้องของผู้ประกอบการอาชีพการทอดฝ้ายดอกเป็นช่างเย็บผ้าจะทำให้มีการออกแบบ ลักษณะการทอดฝ้ายที่เหมาะสมกับการเสื้อมากขึ้น เพราะปัจจุบันฝ้ายทอจะถูกนำไปตกแต่งเสื้อมากกว่าที่จะสวมใส่เป็นผ้าชิ้นเหมือนเดิม

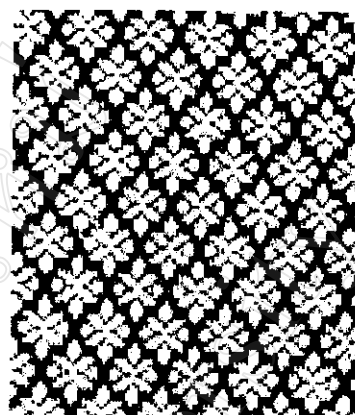
โดยทั่วไปการทอดฝ้ายด้วยมือมีลักษณะ ไม่เรียบสม่ำเสมอเหมือนฝ้ายที่ทอดจากเครื่องทอ หรือที่แบบกระดูก ลักษณะของการทอดฝ้ายดอกก็เช่นเดียวกันการทอดฝ้ายด้วยมือ กล่าวคือในการทอดฝ้ายดอกจะใช้กี่พื้นเมือง ไม่มีเครื่องจักรกลมาเกี่ยวข้องในการทอ จึงทำให้คุณภาพของฝ้ายทอไม่เรียบสม่ำเสมอ แต่ก็เป็นที่บอกให้ทราบว่าเป็นผลงานที่ผลิตด้วยมือ ซึ่งก็เป็นเสน่ห์ของฝ้ายทอดด้วยมือประการหนึ่งและผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นก็มีคุณภาพ ฝ้ายทอดดอกที่มีคุณภาพจะมีลักษณะเนื้อแน่นโดยการจับดูเนื้อผ้ามีความหนาพอสมควร การทอเป็นระเบียบเรียบร้อย เส้นด้ายที่ทอไม่ขาด ซึ่งคุณภาพต่างเหล่านี้ขึ้นอยู่กับ ความชำนาญในการทอของช่างทอ น้ำหนักของการกระทบแต่ละครั้ง ระยะเวลาในการทอ เป็นต้น ทำให้เนื้อผ้าที่ทอดแตกต่างกัน ดังนั้นในการกำหนดราคาสินค้าจึงไม่เท่ากันถึงแม้จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่รูปแบบเหมือนกัน ลวดลายเหมือนกัน แต่ฝีมือในการทอแตกต่างกัน ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ซื้อ

ผู้ประกอบการอาชีพการทอดฝ้ายดอกมีการออกแบบลวดลายโดยดูจาก ลายไทยเป็นหลัก มีการประยุกต์จากลายเดิม การคิดลายใหม่ การใช้ลายเดิม ซึ่งหัวใจสำคัญของการทอดฝ้ายดอก คือ การออกแบบลวดลาย หมายถึงการ คั่นดอกและการเลือกใช้สีในการทอ การออกแบบลวดลายของผู้ประกอบการอาชีพนั้น โดยการนำลวดลายเก่ามาประยุกต์ให้เกิดความสวยงาม และดูทันสมัยขึ้น แต่ก็ยังคงอนุรักษ์ ลายดอกพิกุลไว้เพราะเป็นลายประจำจังหวัดลำพูน ลวดลายที่ได้รับความนิยมนั้นต้องเป็นลวดลายที่มีความละเอียด ดอกไม่ใหญ่เกินไป สีสันทของฝ้ายทอที่นิยมคือโทนน้ำเงิน-ฟ้า น้ำตาล สีแดง เป็นต้น ซึ่งการเลือกใช้สีในการทอลำคัญมากเพราะทำให้ฝ้ายทอนั้นขายได้หรือไม่ได้ ขึ้นอยู่กับสีสันทเป็นสำคัญ ในปัจจุบันการออกแบบลวดลายมีความสะดวกเพิ่มขึ้น โดยการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการช่วยออกแบบ และยังสามารถเก็บและอนุรักษ์ลวดลายต่างๆ ได้เป็นอย่างดีด้วย

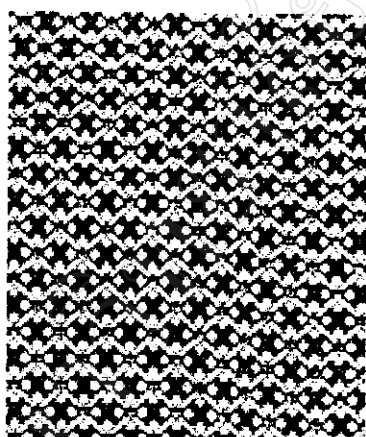
ลวดลายที่นิยมใช้ในการทอ คือ ลายดอกพิกุลหรือลายดอกแก้ว ซึ่งสามารถนำไปปรับปรุงลวดลายที่มีลักษณะใกล้เคียง เช่น ลายดอกแก้วมีขอบ ลายดอกแก้วมดเล็ก ลายดอกแก้วใหญ่ ลายดอกแก้วเทพพนม เป็นต้น ในการทออาจใช้ลายมากกว่าหนึ่งลายเพื่อความสวยงาม

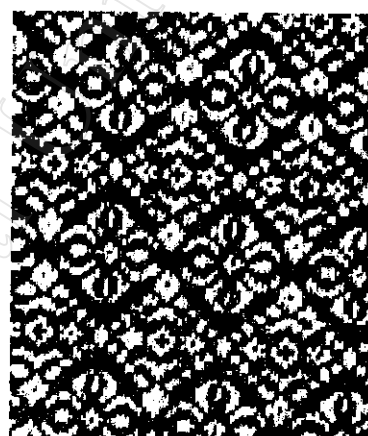
ภาพ 4.13 ลายดอกแก้วเทพพนมมีเกษร

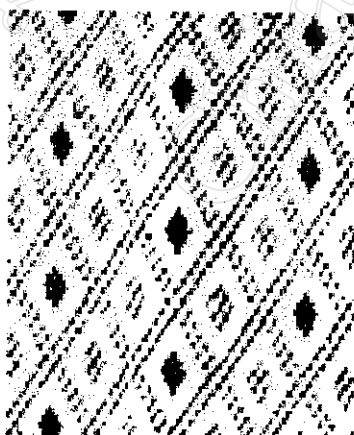
ภาพ 4.14 ลายดอกจิก

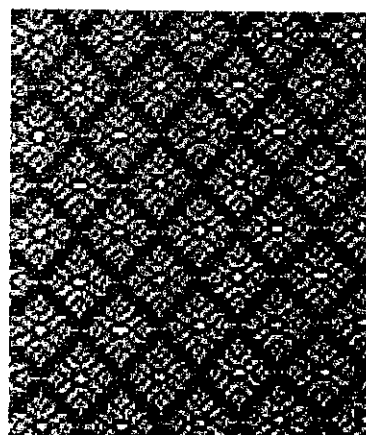
ภาพ 4.15 ลายสี่เหลี่ยมเล็ก

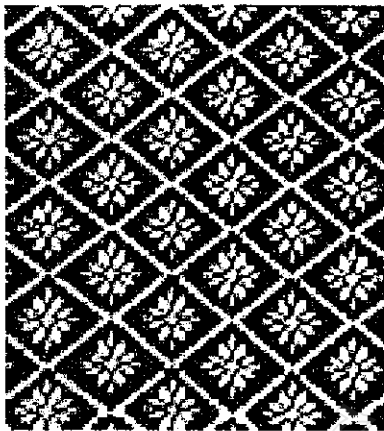
ภาพ 4.16 ลายไทยกระจก

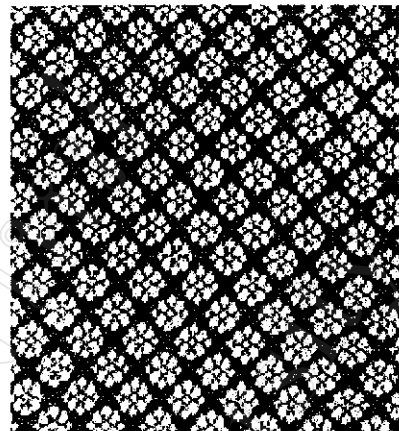
ภาพ 4.17 ลายข้าวหลามตัดมีเกษร

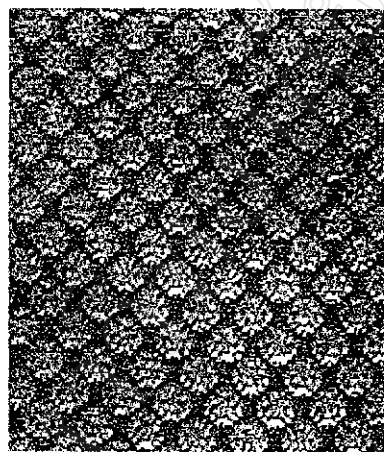
ภาพ 4.18 ลายไทย มีเกษร

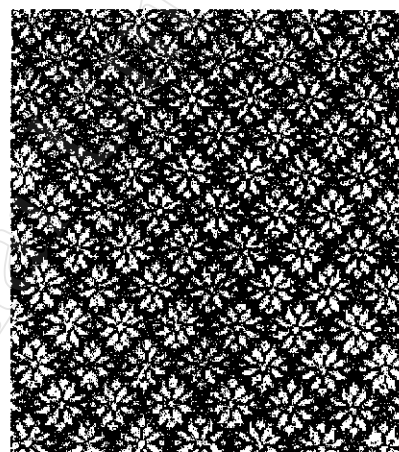
ภาพ 4.19 ลายดอกแก้วมีขอบ

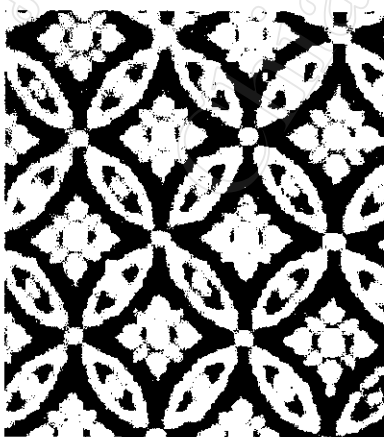
ภาพ 4.20 ลายดอกแก้วมกลเล็ก

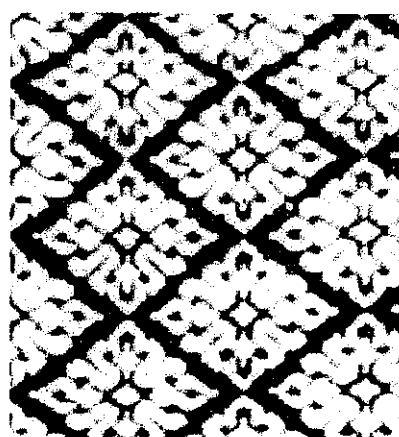
ภาพ 4.21 ลายแก้วนก

ภาพ 4.22 ลายดอกแก้วใหญ่

ภาพ 4.23 ลายแก้วชิงดวง

ภาพ 4.24 ลายนกใหญ่

ลักษณะตลาดโดยใช้วิธีการทอเป็นเกณฑ์สามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะใหญ่ คือ การทอมี
เกสร และไม่มีเกสร ซึ่งการทอแบบมีเกสร ต้องมีเขาเกสรในการทออีกเขาหนึ่ง

ผู้ประกอบการทอผ้า มีหลักเกณฑ์การตั้งราคาสินค้า การดูรูปแบบและคุณภาพของ
ผลิตภัณฑ์ของสินค้าโดยมี การใช้หลักการตั้งราคาดังนี้

$$\text{ราคาขาย} = \text{ต้นทุน} + \text{กำไร} + \text{เงินตอบแทนสมาชิก}$$

ต้นทุน หมายถึง สิ่งที่ทำมาผลิตเป็นผ้าทอได้แก่ เส้นด้าย คืบ เป็นต้น

กำไร หมายถึง ส่วนผลตอบแทนที่ได้จากการขายต่อหนึ่งชิ้นเพื่อนำเงินเข้ากลุ่มของตนเอง
เงินตอบแทนสมาชิก หมายถึง ส่วนตอบแทนจากการทอผ้าโดยมีอัตรา การตอบแทนดังนี้

1. ผ้าทอเป็นผืน ได้แก่ 300 - 500 บาทต่อชุด

ปริมาณการผลิตประมาณ 5 วันต่อชุด

2. ผ้าทอชิ้นเล็ก ได้แก่ 50 - 70 บาทต่อชิ้น

ปริมาณการผลิตประมาณ 1 วันต่อชิ้น

ในการตั้งราคาสินค้าผู้ประกอบการทอผ้าykkออกต้องอาศัยความรู้ทางด้านการตลาด
ต้องอาศัยการเรียนรู้ในด้านการจำหน่ายกล่าวคือ เป็นผู้จำหน่ายเอง ทำให้ทราบว่าลูกค้าซื้อสินค้า
แต่ละประเภทราคาประมาณเท่าไร เพราะการกำหนดราคาต้องไม่แพง และไม่ถูกจนเกินไป และ
การกำหนดราคาสินค้าที่เป็นมาตรฐานกำลังดำเนินการ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงของ

ผู้ประกอบการทอผ้าykkออกมีการกำหนดอัตราส่วนลดสำหรับพ่อค้าคนกลาง คือการ
ให้เครดิต ในการจ่าย 15 - 30 วันในการจำหน่ายซึ่งจะคิดราคาเต็มไม่มีส่วนลดสินค้าไปจำหน่าย
แต่บางกลุ่มลดให้ร้อยละ 5 - 10 ต่อชิ้นแต่ถ้าซื้อเยอะลดได้อีก ซึ่งยึดหยุ่นตามสถานการณ์การ
ต่อรอง แต่ต้องซื้อเลย แต่ถ้าขายไม่ได้ให้เอามาเปลี่ยนได้ ซึ่งส่วนใหญ่พ่อค้าคนกลาง คือกลุ่มคนที่
รู้จักของกลุ่มต่างๆ หรือมีบุคคลที่ รู้จักรับรองความเชื่อถือ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ความไว้วางใจ

การจัดจำหน่ายผ้าทอยykkออก ผู้ประกอบการทอผ้าykkออกมีลักษณะการจำหน่ายที่
ผสมผสานกันหลายรูปแบบดังนี้

1. มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ โดยไปจำหน่ายในเขตจังหวัดเชียงใหม่

กรุงเทพฯ และต่างประเทศมีบ้างเล็กน้อย ซึ่งส่วนใหญ่พ่อค้าคนกลาง คือกลุ่มคนที่รู้จักของกลุ่ม
ต่างๆ หรือมีบุคคลที่รู้จักรับรองความเชื่อถือ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ความไว้วางใจ

2. มีร้านจำหน่ายเอง บริเวณบ้านของตนเองโดยมีนักท่องเที่ยวหรือคนที่รู้
แหล่งผลิตมาซื้อไปจำหน่ายและนำไปใช้เอง

3. ออกร้านจำหน่ายในเทศกาลต่างๆ เช่น งานของกรมส่งเสริม

อุตสาหกรรม จังหวัดเชียงใหม่ งานมหกรรมผ้าทอและของดีเมืองลำพูน

4. ร้านค้าที่ต้องการสินค้ามารับซื้อสินค้าไปจำหน่ายเอง

รูปแบบการจำหน่ายสินค้าเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของส่วนผสมทางการตลาด เพราะต้องทำให้สินค้าต่างๆ ที่ผลิตถึงมือผู้บริโภคให้มากที่สุด และสะดวกที่สุด

การส่งเสริมการตลาดสำหรับผ้าทอยกดอกมีหลายรูปจากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบอาชีพทอผ้ายกดอก ยังขาดการส่งเสริมการตลาดที่จริงจังมีเพียงแต่การให้ข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ ซึ่งก็มีน้อยและมีการเผยแพร่ในกลุ่มบางกลุ่มเท่านั้นยังไม่ครอบคลุม โดยมีลักษณะดังนี้ การให้สัมภาษณ์รายการวิทยุถึงสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับทอผ้ายกดอก การปรับปรุง คุณภาพของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เป็นต้น การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติผ้าทอยกดอกเมืองลำพูน ที่พิพิธภัณฑ์จังหวัดลำพูน เพื่อส่งเสริมให้เห็นถึงความเป็นมาและความสำคัญของผ้าทอยกดอก การเสนอผลิตภัณฑ์ในการถ่ายแบบในนิตยสารต่างๆ การนำผลิตภัณฑ์ให้เป็นเครื่องแต่งกายการประกวดนางสาวเชียงใหม่ ปี 2541 - 2543 มีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด มีลักษณะในการสนับสนุนหลายรูปแบบ ดังนี้คือ

1. การรณรงค์ให้พนักงานในองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ใช้ผ้าทอยกดอก มีการประยุกต์ใช้เป็นเครื่องแต่งกายเป็นชุดพื้นเมืองในวันศุกร์ เพื่อเป็นการสนับสนุนสินค้าผ้าทอยกดอกและเพิ่มจำนวนผู้บริโภคให้มากขึ้น
2. การประชาสัมพันธ์สินค้าผ้าทอยกดอกในงานสำคัญต่างๆ เช่นการประชุมสัมมนาต่างจังหวัดโดยการแต่งกายด้วยชุดที่มีการตัดเย็บด้วยผ้ายกดอก ซึ่งเป็นการเผยแพร่ผ้าทอยกดอกให้กับท้องถิ่นอื่นได้รู้จักเพิ่มมากขึ้น
3. การออกร้านในงานเทศกาลต่างๆ โดยเป็นตัวแทนของดีของจังหวัดลำพูน องค์บริหารส่วนตำบล และชุมชนต่างๆ
4. การจัดงานเผยแพร่ผ้าทอยกดอกปีละ 1 ครั้ง คือการจัดงานมหกรรมผ้าทอของดีเมืองหละปูน ซึ่งรวมถึงผ้าทอยกดอก โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดงานดังนี้
 1. เพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพงานหัตถอุตสาหกรรมผ้าทอและของดีเมืองลำพูน
 2. เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งวิถีชีวิตของคนเมืองลำพูนที่สืบเนื่องมาแต่โบราณ
 3. เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผ้าทอและของดีเมืองลำพูนให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย
 4. เพื่อเป็นการสร้างแรงกระตุ้นให้ประชาชนประกอบอาชีพการทอผ้า สร้างเสริมรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวตามแนวพระราชดำริในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ซึ่งในการจัดงานครั้งนี้ดำเนินงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ประกอบการอาชีพการทอดผ้ายกดอก กิจกรรมภายในงานมีการประกวดผ้าทอ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการอาชีพทอผ้ามีการพัฒนาในด้านคุณภาพ รูปแบบการทอ ลวดลายใหม่ๆ และมีการจำหน่ายสินค้าโดยตรงให้กับผู้บริโภค ทำให้ทราบความต้องการในด้านต่างๆจากผู้บริโภคโดยตรง ทำให้เกิดแนวความคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค มีการสาธิตการทอดผ้ายกดอก ซึ่งทำให้ผู้บริโภคได้ทราบถึงกระบวนการทอที่ยุ่งยาก ทำให้เห็นคุณค่าของผ้าทอยกดอกเพิ่มมากขึ้น และเยาวชน รุ่นใหม่ได้ประสบการณ์ และมีทัศนคติที่ดีต่อการทอดผ้ายกดอก

1.5 การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการประชาสัมพันธ์ คือการสร้างเว็บไซต์ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ ผ้าทอยกดอกลำพูน ซึ่งในอนาคตจะมีการพัฒนาเป็นการค้าทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเว็บไซต์นี้ เป็นการเพิ่มกลุ่มผู้บริโภคให้มากขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การให้ความสำคัญของการประกอบการอาชีพการทอดผ้ายกดอกของผู้บริหารใน องค์การและหน่วยงานต่างๆในท้องถิ่น การสนับสนุนของผู้บริหารเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญในการประกอบการอาชีพการทอดผ้ายกดอกอยู่มาก จากการการศึกษาพบว่าทุกท่านตระหนักและเห็นคุณค่าของผ้าทอยกดอก โดยมีแนวโน้มนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการประกอบการอาชีพการทอดผ้ายกดอกในชุมชนต่างๆ เพราะเมื่อชุมชนชนมีรายได้เพิ่มขึ้นทำให้เกิดการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจในชุมชน นอกชุมชน ทำให้ ชุมชนเข้มแข็ง

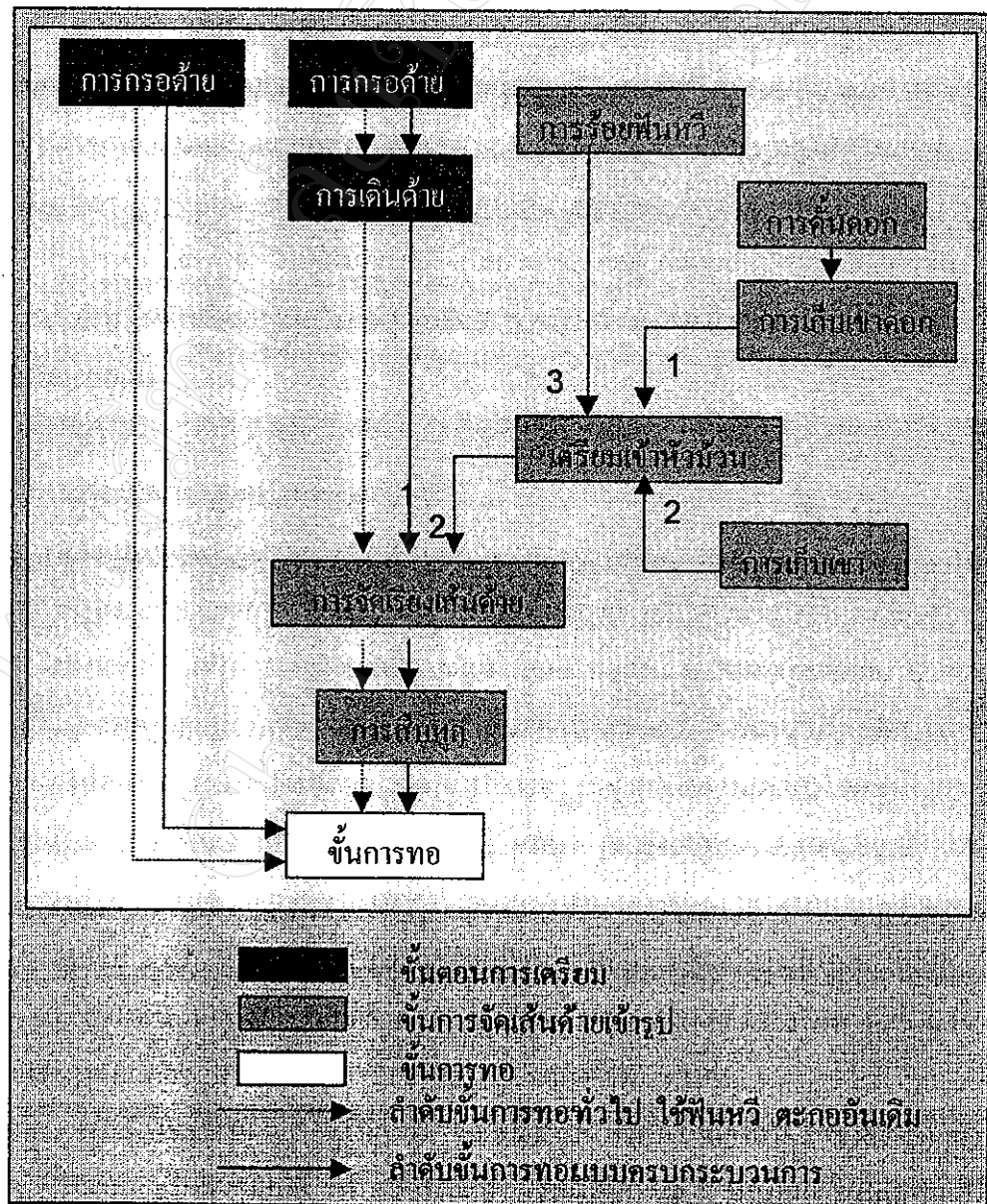
การส่งเสริมด้านการตลาดผู้ประกอบการอาชีพการทอดผ้ายกดอกต้องอาศัย ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ความสัมพันธ์ ความคุ้นเคยกับแหล่งประชาสัมพันธ์ เช่นสถานีวิทยุ นิตยสารเพื่อสะดวกในการส่งเสริมการขาย ผู้ประกอบการอาชีพการทอดผ้ายกดอกต้องเป็นผู้ที่มนุษยสัมพันธ์ที่ดี เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ได้รู้จักกับบุคคลหลายๆอาชีพ และต้องได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานและองค์การต่างๆที่เกี่ยวข้องสนับสนุน

สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการทอดฝ้ายกดอก

ขั้นตอนการสร้างองค์ความรู้โดยการรวบรวมข้อมูลขั้นตอนการผลิตฝ้ายทอดฝ้ายกดอก นำมาเปรียบเทียบเพื่อหาส่วนที่เหมือนกันและส่วนที่ต่างกัน จากนั้นนำข้อมูลที่ต่างแตกต่างกันเป็นตัวกำหนดในการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม เมื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติมแล้วนำมาสรุปขั้นตอนการผลิตฝ้ายทอดฝ้ายกดอก จังหวัดลำพูนเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผลการสร้างองค์ความรู้นำเสนอเป็นแผนภูมิที่ 4.1 ดังนี้

ขั้นตอนการทอดฝ้ายกดอก

แผนภูมิที่ 4.1 ขั้นตอนการทอดฝ้ายกดอก

จากแผนภูมิ อธิบายขั้นตอนขั้นตอนการผลิตผ้าทอยกดอก จังหวัดลำพูนจากการรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการอาชีพการทอผ้ายกดอก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมเส้นด้ายสำหรับทอ
2. การจัดเส้นด้ายเข้ารูปโครง
3. การทอเป็นผืนผ้า

1. การเตรียมเส้นด้ายสำหรับทอ

เส้นด้ายที่ใช้ทอเป็นด้ายสำเร็จรูป ไม่ต้องนำมาย้อมสี สะดวก ไม่เสียเวลาในการย้อมสี เส้นด้ายที่ใช้ทอผ้า มีเส้นด้ายยืนและเส้นด้ายพุ่ง มีลักษณะแตกต่างกันดังนี้

เส้นด้ายยืน เส้นด้ายยืนเป็นเส้นด้ายที่จะต้องนำมาทำเป็นโครงสร้างของผืนผ้าในส่วนของความยาวทั้งหมด เส้นด้ายที่นอนไปตามทางยาวของผืนผ้าซึ่งจะจึงตั้งไปตาม ส่วนยาวของกึ่งทอผ้า ฉะนั้นการเตรียมเส้นด้ายยืนจะต้องคำนึงถึงผืนผ้าที่จะทอว่าต้องการความยาวและความกว้างเท่าใด ใช้ฟันฟืมเบอร์อะไร และเส้นด้ายที่จะใช้นั้นใช้เส้นเล็ก-โต ขนาดเบอร์เท่าใด เมื่อทราบตามรายการดังกล่าวแล้ว เราจะมีตัวเลขคำนวณออกมาว่าเส้นด้ายยืนที่จะใช้ในการทอครั้งนี้จะใช้น้ำหนักเท่าใดจึงจะพอดี

เส้นด้ายพุ่ง คือเส้นด้ายที่นอนไปตามทางขวางของผืนผ้าซึ่งจะจึงตั้งไปตาม ส่วนกว้างของกึ่งทอผ้าการใช้เส้นด้ายพุ่งจะใช้เส้นด้ายขนาดเบอร์ใหญ่กว่าเส้นด้ายยืน ส่วนมากการทอผ้าเส้นด้ายพุ่งใช้เส้นด้ายพุ่งคู่ (2 เส้น) นอกจากจะทำเนื้อผ้าพิเศษออกไปจึงจะมีการเปลี่ยนแปลงการเตรียมเส้นด้ายยืน การเตรียมเส้นด้ายยืนมีหลายขั้นตอน คือ

1. การกรอผ้าเข้าหลอดเดินด้าย เครื่องมือที่ใช้กรอผ้ายืนได้แก่ ใน ระวง หลอดเดินด้าย วิธีการกรอเส้นด้ายยืน นำเส้นด้ายยืนคลี่ออกสวมที่ระวง ดึงเส้นด้ายจากระวงไปพันที่หลอดเดินด้ายซึ่งสวมติดกับแกนหลอดของใน เมื่อหมุนวงล้อใน แกนหลอดก็จะหมุนดึงด้ายจากระวงไปพันเข้าหลอด การกรอเส้นด้ายเข้าหลอดจะต้องกรอให้ได้จำนวนหลอดเพียงพอที่จะนำไปเดินด้ายหรือไว้คเครือต่อไป

2. การเดินด้าย คือการเตรียมเส้นด้ายเพื่อจำไปสร้างเป็นความยาวของผ้าทอ เมื่อเดินด้ายเสร็จแล้วเรียกว่าเครือ นำไปวางพาดโครงก็แล้วประกอบอุปกรณ์ต่างๆซึ่งจะได้กล่าวต่อไป การเดินด้ายจะต้องคิดว่าผ้าที่ทอแต่ละครั้งต้องการความยาวเท่าใด และ หน้ากว้างเท่าใด

หน้ากว้างของผ้า คิดจากจำนวนฟันหวีทั้งหมดที่ใช้กี่ซี่แล้วเอาจำนวนหลอดที่ตั้งในราวตั้งหลอดไปหารก็จะทราบว่ากี่เที่ยวจึงจะเต็มหน้ากว้างของผ้าทั้งนี้ ให้บวกริมผ้า ทั้งสองข้างรวมไปด้วย

ความยาวของผ้า ให้นำจำนวนหลักของผ้าเดินด้ายว่าช่วงยาวของหลักยาวเท่าใด

เช่น ช่วงหลักยาว 5 เมตร ต้องการฝ้ายยาว 30 เมตร ก็จะต้องเดินไปคล้องหลักให้ได้ 6 ช่อง หรือ 7 หลัก รวมทั้งหลักจับถนัดช่วงสุดท้ายด้วย แล้วเดินกลับ โดยคล้องหลักจากหลัก สุดท้ายจนถึงหลักเริ่มต้น ถือว่าครบจำนวน 1 เที้ยว ถ้าจะเดินเที้ยวต่อไปให้เอาไม้เรียว พาดทับบนเส้นด้ายที่เดินครั้งแรกไว้ แล้วเดินเที้ยวที่ 2 พาดทับชั้นแรก จะได้มองเห็นว่าหลักไหนเดินซ้ำหรือเดินขาดไป เมื่อครบเที้ยวที่ 2 แล้ว ก็ชักไม้เรียวออกยกขึ้นมาทับบนเที้ยวที่ 2 แล้วทำการเดินเที้ยวที่ 3 ต่อไปจนครบ จำนวนเที้ยวของหน้ากว้างของพื้นหรีวที่ต้องการ

ส่วนหลักที่จับเส้นด้ายเข้าคนดและสวมไว้ในหลักนั้นให้ใช้เชือกผูกไว้กับเอ็น ตั้งหลักปล่อยปลายเชือกให้ยาวทิ้งไว้ด้านเดียว สำหรับพับเส้นด้ายที่ถูกจับคนดครบเที้ยว ที่เดินเส้นด้ายแต่ละครั้ง โดยพาดทับไปพาดทับมาเพื่อสะดวกต่อการนับจำนวนเที้ยวว่า เดินด้ายได้ ก็เที้ยวแล้ว เมื่อครบเที้ยวแล้วก็ให้แก้ปลายที่ผูกไว้กับเอ็นตั้งหลักออก แล้วเอาปลายต่อปลายผูกไว้หลวมๆ เพื่อถอดออกต่อไป

การร้อยเชือกแทนหลักคนด หลังจากเดินเส้นด้ายเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องใช้เชือกด้ายเข้าไปร้อยแทนหลักคนด โดยนำเอาปลายข้างหนึ่งร้อยเข้าหลักแรกแล้วสอดเข้าไปร้อยในหลักที่สอง นำปลายเชือกขึ้นมาข้างบนจะได้ปลายเชือกอยู่ด้านบนข้างละปลาย แล้วมัดปลายไว้หลวมๆ ทั้งนี้เพื่อกันเส้นด้ายหลุดจากชั้นไปรวมกัน

เมื่อผูกเชือกแทนหลักคนดเรียบร้อยแล้วก็เริ่มปลดเส้นด้ายที่เดินไว้บนม้าเดินด้ายของหลักแรก (หลักเริ่มต้น) ออก แล้วถักเปียไปหาหลักที่ 2 และหลักที่ 3 ต่อๆ ไป จนถึงหลักสุดท้ายคือหลัก คนด แล้วดึงเส้นด้ายยื่นออกจากหลักคนด เพื่อนำไปทำการร้อยเข้า พื้นหรีวในชั้นต่อไป

3. การร้อยพื้นหรีว คือการสอดเส้นด้ายยืนด้านที่เก็บซัดกันเข้าไปในช่องของพื้นหรีวช่องละ 2 เส้น เส้นด้ายแต่ละคู่ในช่องจะสลับกันเป็นเส้นขึ้นและเส้นลงตามการสับของเขาย่ำขณะทอผ้า โดยมีวิธีการร้อยพื้นหรีวดังนี้ หลังจากนำเส้นด้ายที่เดินเสร็จและคล้องกับหลักคนดที่เตรียมไว้สำหรับร้อยพื้นหรีวแล้ว ก็ตั้งพื้นหรีวพึงกับหลัก ดึงเส้นด้ายจากหลักคนดชั้นล่างสุดมาร้อยก่อน จากนั้นก็ดึงชั้นต่อไปมาร้อยจนครบ การร้อยใช้ไม้สอดเกี่ยวเส้นด้ายเข้าช่องพื้นหรีวช่องละ 1 คู่ การร้อยพื้นหรีวจะทำคนเดียวหรือ 2 คนก็ได้ คือ คนหนึ่งเลื่อนเส้นด้ายทีละคู่ อีกคนหนึ่งจะคอยใช้ไม้สอดเกี่ยวเส้นด้ายเข้าช่องพื้นหรีว การร้อยพื้นหรีวจะกระทำเพียงครั้งแรกที่เริ่มทำเท่านั้น เพราะเมื่อทอผ้าครบตามจำนวนที่ต้องการ จะต้องเหลือเส้นด้ายยาวประมาณ 20 เซนติเมตร เพื่อใช้ในครั้งต่อไป

การเตรียมเส้นด้ายพุ่ง คือเส้นด้ายที่ทอดขวางไปตามส่วนกว้างของที่ใช้พุ่งสานขัดกับด้ายยืน การเตรียมเส้นด้ายพุ่งคือ การกรอเส้นด้ายพุ่ง โดยใช้ในและระวีงเช่นเดียวกับการกรอ

เส้นด้ายยืน แล้วบรรจุลงในกระสวยที่ใช้สำหรับทอผ้า การเตรียมเส้นด้ายที่ใช้พุ่งมีลักษณะการเตรียมดังที่กล่าวมาเช่นกัน

2. การจัดเส้นด้ายเข้ารูป

เมื่อเตรียมเส้นด้ายที่ใช้ในการทอเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปนำเส้นด้ายยืนที่เตรียมมาประกอบกับอุปกรณ์ต่างๆเข้าโครงก็เพื่อนำไปทอในขั้นตอนสุดท้าย

การนำเส้นด้ายยืนขึ้นที่ทอผ้า นำเส้นด้ายที่เดินด้านเรียบร้อยแล้วเข้าที่ทอผ้า โดยนำด้านเริ่มต้นของเส้นด้ายแยกเส้นด้ายออกจากกัน เพื่อทำการสับหูกต่อไป

การสับหูก คือการนำเอาเส้นด้ายยืนที่เดินด้านแล้วมาใส่โครงก็ คลี่เพื่อกระจายเส้นด้ายออกโดยวางไว้ที่ส่วนหัวของที่ทอผ้า จากนั้นนำเขาคอกที่เตรียมมัดไว้ที่สะพาน ดึงเส้นด้ายที่อยู่ในลายคอกที่เตรียมไว้พอประมาณเพื่อที่จะประกบกับเส้นด้ายให้พอดี ตัดเส้นด้ายพอประมาณแล้วเอาเข็มรูคอกเส้นด้ายทั้งสองด้านให้มีความเหนียว บิดเส้นด้ายเป็นเกลียวที่ละเส้น โดยใช้เข็มหรือแปรงช่วยเพื่อให้เส้นด้ายที่มาจากเขาคอกและจากการรวมกันเป็นเส้นเดียวกัน จนครบลายคอกที่ละเขาคอก ขั้นตอนนี้ต้องอาศัยความชำนาญในการทำเพราะถ้าทำไม่ดีจะทำให้เส้นด้ายที่บิดต่อกันหลุด จากนั้นนำเขาย่ำขึ้น นำพื้นหัวขึ้นให้พ้นจากรอยคอกหรือรอยบิดของเส้นด้าย นำจะขัดใส่พื้นหัว ทอผ้าไว้ประมาณ 2 นิ้ว

การเก็บเขา เป็นขั้นตอนสำคัญของการทอผ้า เพราะจะกำหนดให้การทอผ้าดำเนินไปได้ตามลวดลายที่ต้องการ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

การเก็บเขาย่ำ คือ การคล้องด้ายยืน ที่เส้นขัดกันด้วยในลอนทั้งด้านบนและ ด้านล่างของเส้นด้ายยืนทุกเส้น เพื่อให้เขาย่ำยกเส้นใหม่ขึ้นหรือดึงเส้นใหม่ลงสลับกันขณะทอผ้า ต้องทำที่ละซีก คือก่อด้านบนของทุกตระกอกก่อนแล้วจึงพลิกเส้นด้ายยืน กลับขึ้นมาก่อส่วนที่เป็นด้านล่างจนหมดจำนวนเขาย่ำที่ใช้ในการทอผ้า

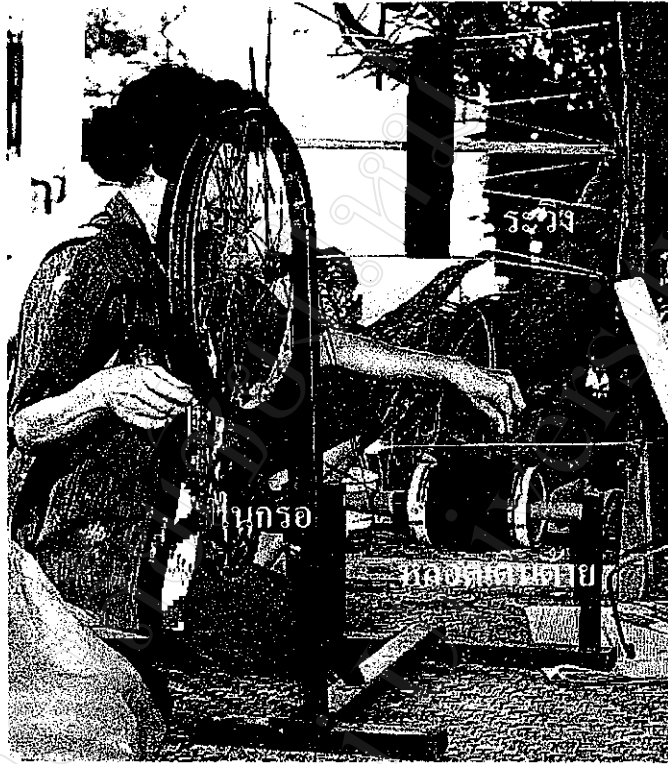
การเก็บเขาคอก ก่อนการเก็บเขาคอกต้องมีการออกแบบลวดลายซึ่งเรียกว่า คั่นคอก คือการสร้างลวดลายตามรูปแบบที่ต้องการ โดยออกแบบบนกระดาษกราฟ

ก่อนซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยตามชำนาญมาก ซึ่งส่วนใหญ่การทำเขาคอกต้องช่างทำโดยเฉพาะ การคั่นคอก จะคั่นเพียงครึ่งหนึ่งของคอกเท่านั้นเพราะในการทอจะพุ่งกระสวยกลับไปมา เมื่อได้แบบจากกระดาษกราฟแล้ว ใช้เหล็กเส้นสั้น สอดเก็บลายแถวแรก โดยให้จุด 1 จุดแทนเส้นด้าย 2 เส้น หรือ 1 ช่องพื้นหัว จากนั้นเก็บจนครบแถว จากนั้นเอาเชือกมัด ตรงหัวและตรงท้าย เพื่อไม่ให้หลุดโดยใช้ไม้ค้ำสอยด้ายขึ้นมาเมื่อครบหนึ่งแถวใช้ไม้ค้ำ เอ็น หลังจากนั้นเริ่มเก็บแถวต่อไปจนครบตามแบบ เมื่อคั่นคอกเสร็จแล้วไม้ค้ำจะเรียงกันไปทีละอัน แล้วแต่ว่าจำนวนคอกจะใหญ่หรือเล็ก จากนั้นก็เก็บเขาคอกที่คั่นลายไว้

การเก็บเขาคอก คือการแยกเส้นด้ายยื่นออกเป็นกลุ่มๆ โดยแยกเป็นเส้นยกและเส้นจมตามลวดลายที่ต้องการ ซึ่งจะทำในกัณฑ์จากฟืม โดยใช้ไม้หลายใหญ่สอดไประหว่างเส้นด้ายยื่นที่ขัดกัน แล้วตั้งไม้คั่นขึ้นตามความกว้างซึ่งทำให้เส้นด้ายยื่นแยกออกเป็น 2 ชุด ใช้ในลอนหรือด้ายสอดเข้าไปในระหว่างเส้นด้ายยื่นทั้งสองจากขวาไปทางซ้าย นำด้ายในลอนมามัดติดกับไม้คั่น และใส่ไปตามไม้คั่นที่ยกขึ้น มือซ้ายจับไม้คั่น ส่วนมือขวาใช้แยกเส้นด้ายที่ต้องการมัด จากนั้นยกไม้คั่นขึ้น เขาที่อยู่ด้านล่างก็จะยกขึ้นตาม เอาไม้คั่นมัดด้ายในลอนใส่ลงไปในเขาย่ำ ที่ยกขึ้น ด้ายในลอนจะคล้องกับเขาที่อยู่ด้านล่าง เก็บเหมือนด้านบนจนครบ เสร็จแล้วมัดหัว ท้าย และตรงกลางเหมือนด้านบน เสร็จทั้ง 2 อันแล้วแยกตะกอก เสร็จแล้วทำไปทอดผ้าเป็นผืนต่อไป

3. การทอดผ้าเป็นผืน

การทอดผ้าเป็นผืน คือการสานขั้วระหว่างด้ายยืนและด้ายพุ่งจำนวนมากจนเกิดเป็นเนื้อผ้า โดยการยกไม้คั่น(ของเขาคอก)ขึ้น เอาไม้หลายสอดเข้าไป จากด้านขวาไปจนถึงด้านซ้าย ยกคั่นขึ้นเพื่อให้เกิดช่องว่างเอาไม้หลายลง ลากเขาคอกกับไม้หลายให้ออกห่างๆ กันกับเขาย่ำ พอประมาณ เหยียบไม้แปข้างลง จากนั้นพุ่งกระสวยด้ายพุ่งที่ต้องการ อาจจะเป็นเส้นด้ายหรือดิ้นแล้วแต่การออกแบบลักษณะของผ้า แล้วปล่อยเท้าที่เหยียบ ไม้แป กระทบ 2-3 ครั้ง เสร็จแถวที่ 1 จากนั้นเก็บขึ้นทีละไม้จนครบ แล้วเก็บลง ขึ้น ลงสลับกัน เมื่อได้ผ้าทอดประมาณ 8-10 เซนติเมตรให้ม้วนหมุนเก็บที่ไม้สะพาน ทำเช่นเดิมจนครบจำนวนผ้า แล้วทอดธรรมดาอีก 1 นิ้วเพื่อที่จะทอดผ้าชุดต่อไป

ภาพ 4.25 การกรอเส้นด้าย

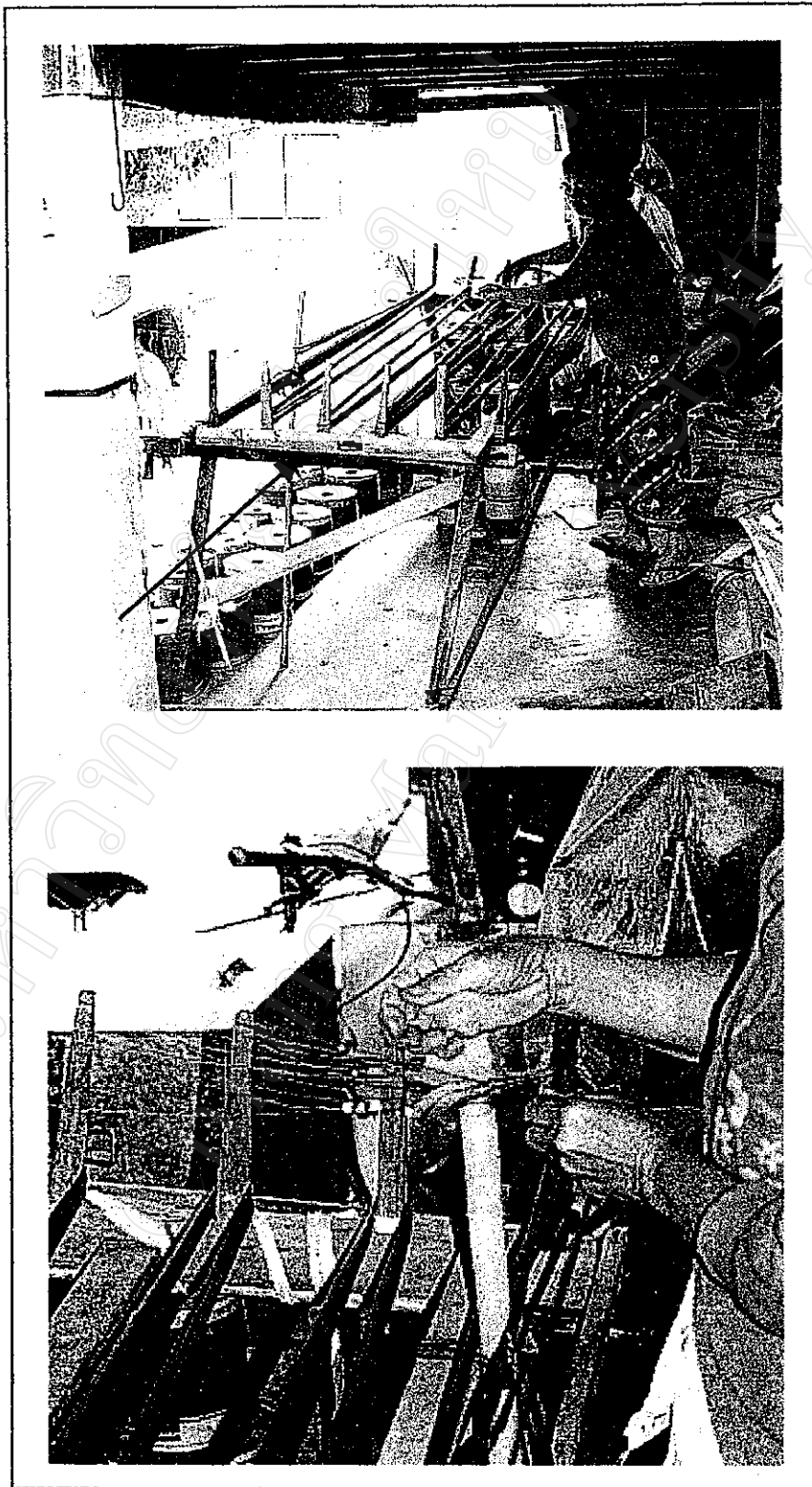

ภาพ 4.26 เส้นด้ายยืนที่เตรียมนำไปเดินด้าย

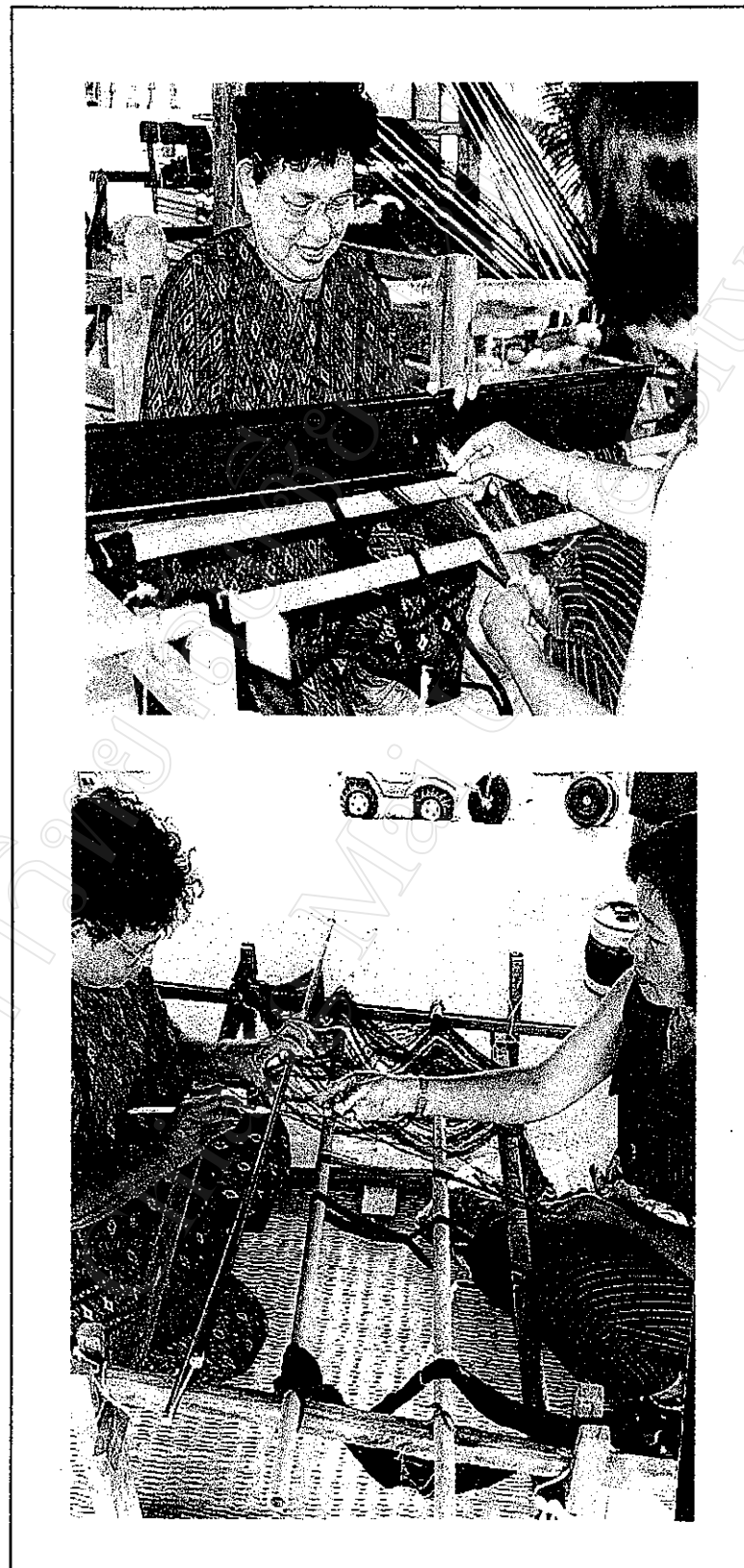

หลอดกรอด้ายเล็ก

ภาพ 4.27 การกรอเส้นด้ายพุ่ง

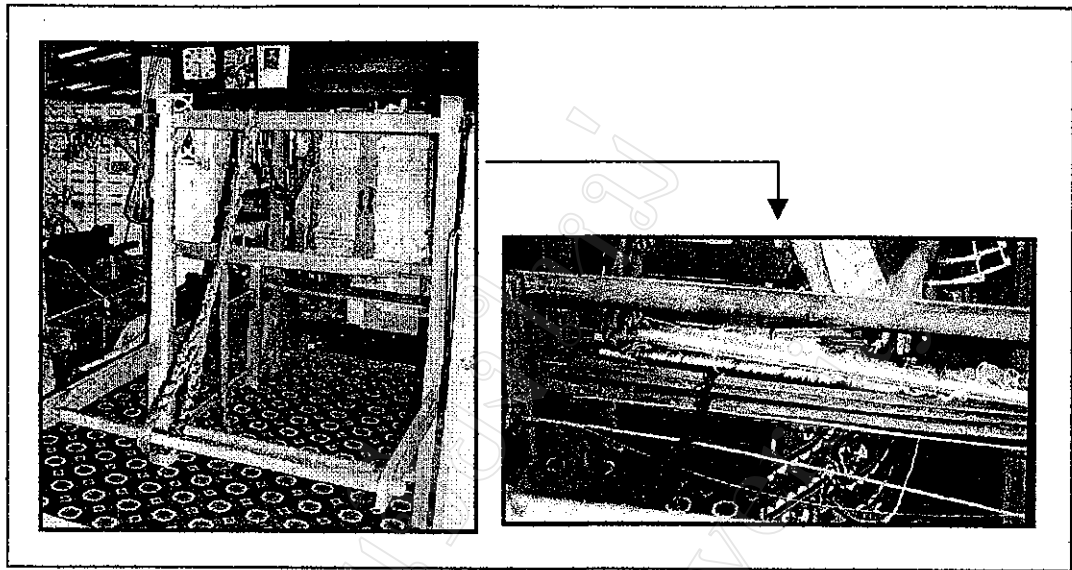
ภาพ 4.28 การเดินด้ายและอุปกรณ์ที่ใช้

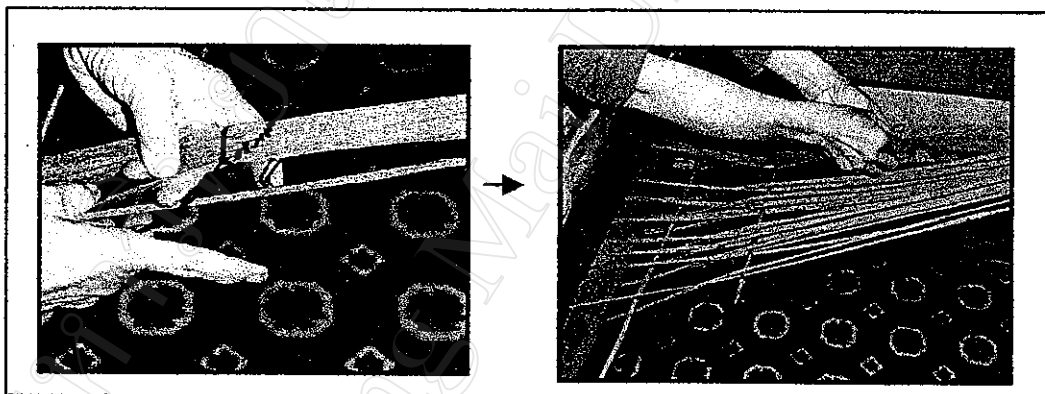
ภาพ 4.29 การร้อยฟืนหวี

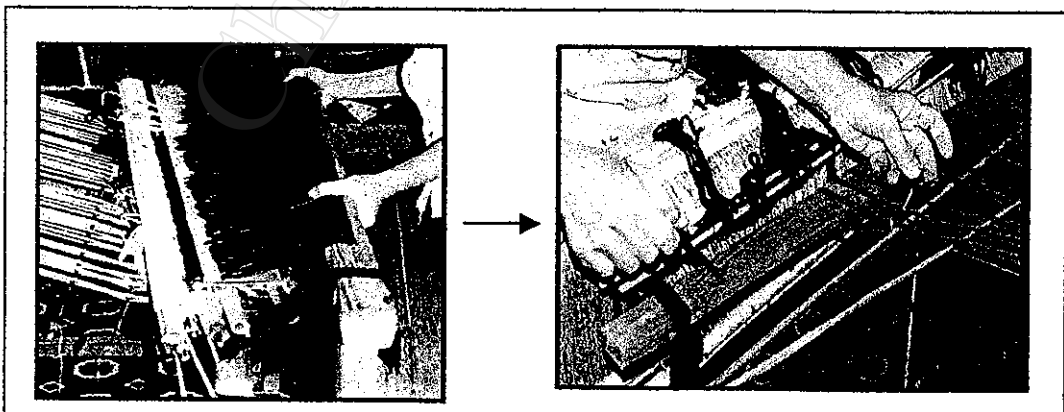
ภาพ 4.30 การเก็บตะกอ

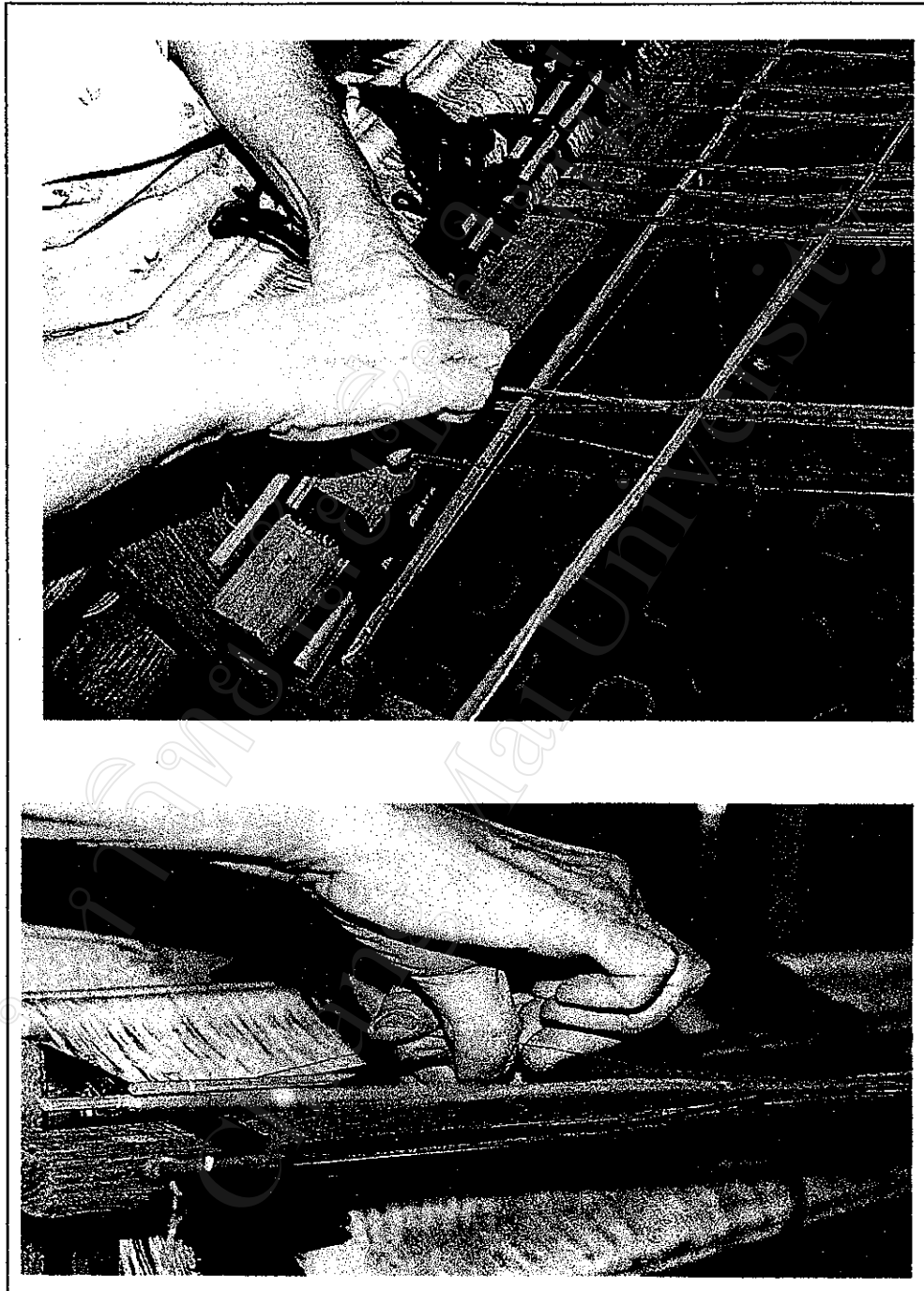
ภาพ 4.31 นำเส้นด้ายขึ้นมาประกอบกับ โครงถัก

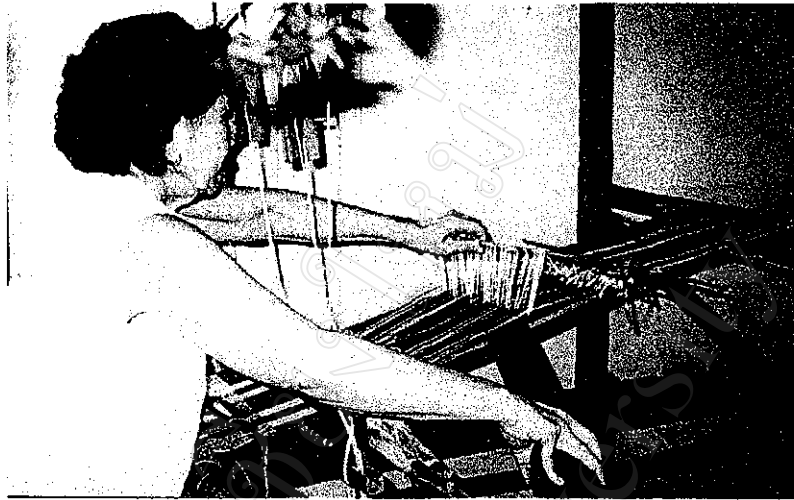
ภาพ 4.32 จัดเรียงเส้นด้าย

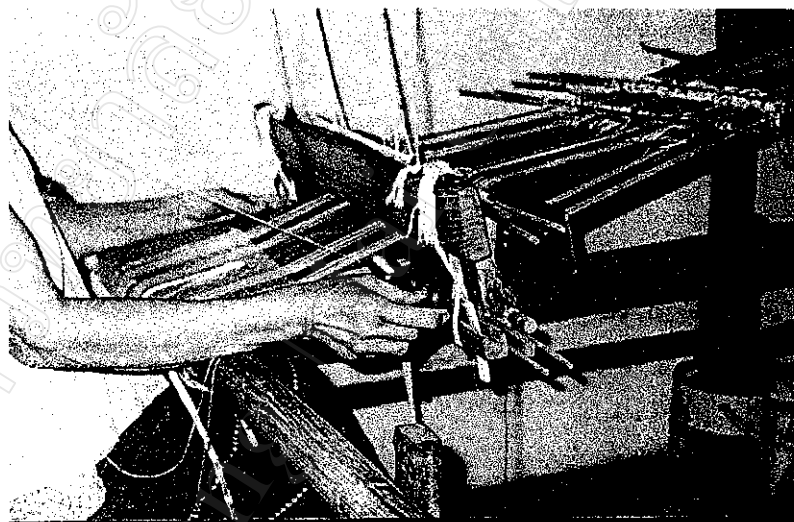
ภาพ 4.33 นำตะกอและเขาคอกประกอบกับโครงถัก

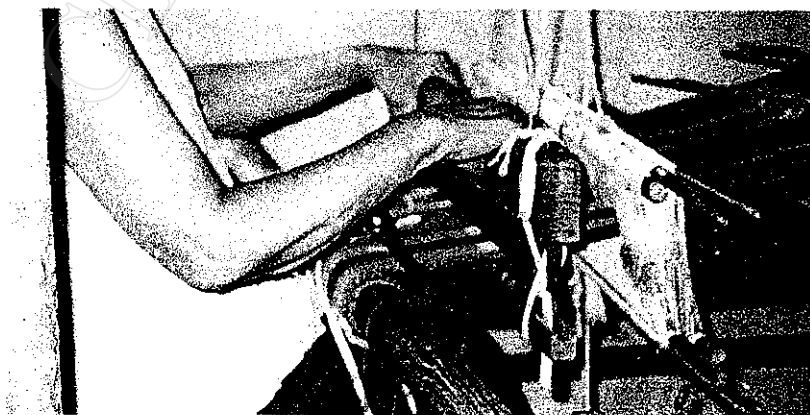
ภาพที่ 4.34 การสืบทอด

ภาพ 4.35 ยกเขาคอกขึ้น เอาไม้หาลาบสอดเข้าไป

ภาพ 4.36 ตั้งไม้หาลาบขึ้น แล้วพุ่งเส้นด้าย

ภาพ 4.37 กระทบ 3 ครั้ง